Folio. 1.

Aanteekeningen, gehouden door den 2e Luitt. Knoerle, adjudant van Z. Exc., den Gouverneur Generaal van Neerlandsch Indië, en betreffende de dagelyksche verkeering, van deen Officier met den Prins van Djocjakarta, Diepo Negoro. gedurende eene reis van Batavia, naar Menado, het exil van den genoemden Prins.

Den 1e Mei 1830, overeenkomstig de my, door Z. Exc. den Gouverneur Generaal te Buitenzorg den 27e April j.l. gegevene instructie aan boord gekomen van Z.M. Korvet. de Pollux; gekommandeerd wordende door den Kapitein ter zee Eeg.

De komst van den Pangerang Diepo Negoro aan boord van vermelden bodem, was nog niet bepaald, aangezien de toebereidselen voor de logementen met omslag noodwendig gepaard gaan aan boord van een oorlogschip.

Ik begaf my den 2e Mei zondags aan boord der Nehalenia keerde tegen den avond terug aan boord van den Pollux. Den 3e Mei 's maandags morgen 7 uur kwam de Kapitein ter zee de Heer Eeg., aan boord met de tyding dat de hier aan het hoofd vermelde Prins onmiddelyk zoude volgen. Het logement was reeds klaar; om 8 uur was Diepo Negoro, aan boord benevens zyn geheel gevolg, bestaande in 6 vrouwen, en 11 mannen.

1 Radenajo, rednanissa. Eene bywit van Diepo Negoro
2 Radenajo, Diepo Wetono, Zuster van Diepo Negoro en vrouw van den Tommegang Diepo Wi Zono.

3. madula.
4, Ongo Merto.
5, Soda Roeno.
6, Sarienten.
7, N Namil.
8 Goeno Danti.

Vrouwelijk gevolg.

1, Tommogang diepo, Zono, neef van Diepo
2, Botto.
3, Panteng Wareng.
4, Podjo Mongelo.
5, Metto, Lekfono. 17 jaren oud

Mannelyke volgelingen

6. Kasse

F° 2.

6. Kasimun 15 jaren oud
7. Saýman 13 idem
8. Satoe Roeno
~~9~~ Lada Roedo
9 ~~10~~ Ongo Merto
10. Milbiën
11. Tikpak.

} mannelyke volgelingen

Diepo Negoro, werd aan boord gebragt door den Hoofd Baljuw van Batavia, J. van der Vinne, dewelke vergezeld was van den haven meester van Batavia, Olyve, van ~~de~~ den Baljuw van Batavia, Bik, en van den Kapitein der Infanterie Roeps.

De Hoofd, Baljuw, benevens de andere, ~~Heeren~~ van der gezelschap, met de eenige uitzondering van den Kapitein Roeps, verlieten de Korvet, zoodra de gezamentlyke bagage ~~goed~~ van den Pangerang gelost, en deze in deszelfs verblyfplaats ~~had~~ genomen. Om 11 uur verliet de Kapitein Roeps den Pangerang, en begaf zich aan wal.

Ik herhaalde thans den Pangerang, Diepo, Negoro het geen ik denzelven reeds by myne eerste tezamenkomst te Batavia den 30. April 1830 had te kennen gegeven. Op deszelfs herhaalde aan den dag gelegde vrees voor beledigingen die men aan deszelfs vrouwen, gedurende de reis zoude wil„len aandoen, gaf ik denzelve de meest geruststellen„de verzekering, en daarop verliet ik deszelfs vertrek s'namiddags 2 uur, na dat ik nog in de behoefte van Tafel Stoelen en in andere gemakken voor den„zelven had voorzien.

Om 4 uur, vervoegde zich de Tommegang, Diepo, Sono by my, en vroeg my, uit naam van den Pangerang, Diepo Negoro, welke redenen ons thans beletten het anker te ligten en Zee te kiezen. Ik stelde den Tammogang bekend met de noodzakelykheid om van den, s'nachts opkomenden Landwind gebruik te maken.

Dinsdag den 4. Mei 1830 gingen wy s'morgens om 5 uur onder zeil. 2 Uren later verzocht my den Pangerang in zyn vertrek en gaf my den wensch te kennen het dek te bezoeken, wy gingen naar boven

Met

Fo. 3

Het Compas, het hoog met zeilen behangene schip en de bewegingen die met den bodem gemaakt werden, trokken de aandacht van den Pangerang tot zich. Het detachement Troepen aan boord had eenen dooden die op dat oogenblik over boord ging. [De lykplechtigheden van de begravenis deden den Prins, de vraag uiten of die overledene een kapitein was geweest. Op het ontkend antwoord dat het een eenvoudig soldaat was die thans als dood over boord ging, vroeg my Diepo Negoro, waarom wy voor eenen dooden meer zorg droegen als voor eenen levendigen mensch! —.

Ik begeleide Diepo Negoro naar zyn vertrek terug. Hy gaf my zyne verlegenheid te kennen, over de hitte waaraan zyne vrouwen blootgesteld waren, en over de pyn dewelke die dames in het hoofd gevoelden.

Ik begaf my naar mijn vertrek en zond door den Tammagong Diepo Sono aan den Vorst Diepo Negoro, een Chineesche waaijer, eene kist eau de cologne en eene flesch Makassar oly. Aan den Tammagang, gaf ik hetzelfde geschenk zonder die oly. De Prins liet my vriendelyk dank zeggen.]

Ik heb my in alles als het intermediair gesteld tusschen onze Staats gevangenen en de opvarenden van het korvet.

Tegen avond verzocht my Diepo Negoro alles te willen aanwenden dat zuinig met de hem gegevene kippen en eenden geleefd werd, aangezien hy voornemens was dezelve te Menado verder aan te kweeken, ik heb daaromtrent het noodige verrigt.

Den 5de Mey 1830 Woensdag. 's morgens liet ik de vertrekken van den Prins Diepo Negoro schoon maken. Hy wenschte de hem door den Hoofd Baljuw van Batavia voor de reis gegevene kippen en eenden te doen tellen. Zulks geschied zynde werd my door Diepo Negoro kennis gegeven dat een der opvarende in zyne muts een hoen had willen stelen, dat hy Diepo Negoro verzocht daarin te voorzien. Ik werd met vragen bestormd, hoe veel dagen wy naar Menado reis zouden hebben, hoe ver Menado van Ambon, verwyderd is, en in hoe veel Diepo Negoro benevens zyne volgelingen in derzelver vryheid te Menado, zouden worden belemmerd.

Ik ontving een bezoek van den Tammagang Diepo Sono die my te kennen gaf. dat zyn vader de Pangerang Diepo Sono een broe

der

der is geweest van den Sultaan van Djocjokarta, Redjo, dat Diepo Negoro een zoon was van deen Redjo, en dat hy dus en Diepo Negoro volle neven waren, dat hy verder ~~den prins~~ van Diepo Negoro ~~Soon~~ een zuster tot bywif heeft; hy zegt my ook dat de prins Manko di Ningrat zyn oom is.

De Pangerang Diepo Negoro, verzocht mij, hem gezelschap te willen houden, ik begaf my in deszelfs vertrek. Dezelve had koortsachtige aandoeningen, maar wees mijn aanbod van de hand om hem geneeskundige hulp te bezorgen. [Wy spraken over de vroegere bedryven van Diepo Negoro, en in het byzonder over den aanleiding, van den oorlog. Hy vertelde in het byzonder van het aanleggen van eenen weg die men over zyn erf gelegd had, zonder hem daarin te kennen. Dat hy zich onder de redekavelingen omtrend dezen weg naar de Kerk had begeven dat men deze Kerk als het ware met soldaten had omgeven en dat men op hem had gevuurd toen hy de Kerk had verlaten.]

Diepo Negoro verteld my ook dat Smissaert een man was geweest die kan gezegd worden

hy heeft zich toen naar Gamping begeven en naar Selarong, waar zyn voornemen is geweest, om zich stil te houden; dat men hem voor en gedurende den oorlog alles van Diepo Negro had ontstolen en geroofd tot zyn groot Sammelung spel. Dat hy Diepo Negro voornemens was om den Gouverneur Generaal eene prauw en geld te vragen om eene reis naar Mekka te doen, waarbij hy maar sterk en dik geworden was. Donderdag den 6: Mei vroeg 8 uur.

Diepo Negro gaf my den wensch te kennen om aardappelen te eten; ik hoorde van den Kolonel Eeg. dat hy voor Diepo Negro geene aardappelen had.

Diepo Negro, vertelde my dat het Gouvernement onnuttige zyne tractementen betaalde aan hoofden die hy weg gejaagd had, dat de betalingen, aan Manko di Ningrat te doen, volstrekt nodeloos waren; dat alleen Sintoto een dappere Bassa was. Hy maakte ook de bemerking dat hy te Samarang zynde eene zyner vrouwen naar Mataram als zich teruggezonden had, en dat men hem de belofte had gedaan, die vrouw op Batavia weder terug zullen zien, dat men aan die toezegging geen bestand heeft gedaan.

Diepo

Diepo Negoro heeft my gisteren ook nog medegedeeld
dat hy verscheidene malen verzocht had om zynen zoon
als Pangerang di Patti van djocjakarta aantestellen.
Wy gaven den Kolonel Eeg een bezoek. Behal-
ve het Kompas in de Kajuit trok het portrait des Ko-
nings de aandacht tot zich van den Pangerang.
Hy zag het ordenslint hetwelk over den schouder
hing van den Koning en vroeg my by die gelegenheid in
welke verhouding de maarschalk Daendels had ge-
staan tot den Koning omdat de eerste met een soort
gelyk lint is versierd geweest.
Tegen den avond ging het schip onder den wal van
Java ten anker. Het heeft my moeite gekost om
den Pangarang een klaar denkbeeld te geven van de
wyze waarop men pogen invert gedurende onzen op-
haaltocht naar Menado van de land en zee-
winden party te trekken. Ik verliet den Pange-
rang nog 's avonds 7 uur, met aan denzelven te ken-
nen te geven dat het by de zeeziekte van deszelfs Ra-
denajo van nut en een heilzaam effect zoude zyn
die dame, een weinig de frissche lucht op het dek te
doen inademen en, dat ik morgen of op een andere ge-
legenheid zoude zorg dragen dat die helft van het half-
dek, waarop de Radenajo hare uitspanning zoude willen
zoeken, bevryd bleef van het bezoek van de opvarenden van
het schip. Tendeeinde zal ik het noodige voorstel
doen aan den Kolonel Eeg.
Den 7 Mey 1830 vrydag. Ik gaf Diepo Negro
een morgenbezoek. By die gelegenheid was het dat zich
Diepo Negro op eene bittere wyze uitliet over de vervolgzucht
van ons Gouvernement. Hy voerde een geval aan van eenen
zekeren Kyai Morna, een tjang Soegi, dewelke in de

Dessa

Desa Kapoendak in het ryk van Djocjakarta gerestigd is geweest en thans 10 jaren geleden, door het Nederlandsch Gouvernement gebannen is geworden, enkel zoo als Diepo Negoro zegt, om zich van deszelfs schat, ten meester te maken en om de Desa Kapoendak te plunderen. Diepo Negoro zegt dat Kapoendo, de rykste Desa in de Sultanie, van Djaja was, omdat men dezelve als de geboorteplaats van de vrouw van Mankoeboemono den eersten altyd had vrygelaten van zware opbrengsten en Sultaansdiensten. Diepo Negoro beklaagt zich over Pakoe, alam (Koesomo) die het Gouvernement tegen Raja, Morma heeft opgehitst om het Gouvernement met de Vorsten van Djaja in tweespalt te brengen. De gebannen Morma is later op Samarang teruggekomen, hy is op die plaats kort daarop gestorven omdat men hem niet had toegestaan zyne familie te zien.

Diepo vertelt my dat zyne moeder geboren was in de Desa Madesto in het district van Padjitan; en dat de moeder van den tegenwoordigen Keizer van Solo, geboren was in de Desa, Moentjnp in het pradjitaansihe.

Zyn oom Mankoeboemie en de Keizer Rodjo waren van eene moeder geboren, eene princes van Madura. Diepo Negoro, vertelde my nog dat hy nog wel een 15 getal broeders in het ryk van Djocjakarta had.

Ik verzocht hem; my dezelven by naam te willen opgeven, onder voorwendsel dat het een weinig veel was 15 broeders te bezitten. De vorst ging aan het opsommen der namen. Ik vernam 8. Hy wist de anderen niet by naam op te geven.

Den 8. Mei 1830. Zaturdag. Ik hebde, voormiddag by Diepo Negoro doorgebracht. Hy vertelt my, dat hy my voor eenen broeder had gehouden van den Heer Abe die vroeger op Djocja is geweest. Thans vernemende door mijnen jongen Soeco Zedjo dat ik Stellig een adjudant ben van den Gouverneur Generaal sprak Diepo Negoro verder over gebeurtenissen van Djaja.

Ik vraag Diepo Negoro of hy in verkeering had gestaan met den voormaligen Resident van Djajakarta, Nahuis, Hy bleek my nog met den Heer Nahuis, zeer ingenomen te

Zyn

zyn en veel van denzelven te houden. Hy was veel by
den Heer Nahuis gekomen, Resident van Djajakarta.
Diepo Negoro, was somtyds, by den laatstgenoemden in
de zoogenaamde lodgie Kebong gekomen en had daar de
Madam Abo in gezelschap van den Kolonel gevonden
die zich dan eenigzins verlegen had getoond. Madam
Abo, had lagchende den Heer Nahuis gezoend. Diepo
Negoro, merkte nog aan dat zich de Heer Abo op dezelfde
tyden te Redjo had bevonden om de koffytuinen nate
zien. De Pangerang, vroeg my lagchende of het niet eene
zonderlinge huishouding by ons was wanneer twee voor„
„name Europezen eene vrouw gemeenschappelyk aanhiel„
„den.
Diepo Negoro sprak met my over den Rykbestierder, den Da
noredjo van Djaga. Hy gaf te kennen, dat Danoredjo, Cheval
lier en Smissaert een waren geweest, dat deze drie) dadso seenon
„gal kimawon) te samen reden, gingen & aten; dat de tjang
alit nergens kan teregt komen; omdat deze drie, één waren.
'S middags 3 uur deed Diepo Negoro het verzoek by my den,
by hem te komen. Hy lag in eene hevige koorts. Ik deed
hem het aanbod van artsenyen van onzen scheepsdoctor
te willen bezorgen, hy wees deeze offerte stellig van de hand.
Ik bleef by hem dwars op den Baltzak in eene liggende
houding en wy spraken over onverschillige onderwerpen.
Hy beklaagde zich over het troeble water; de kolonel gaf my te
kennen dat hy geenen water bewaarpot voor Diepo had; ik liet
3 kruiken van myn zeltzerwater ledig maken en dezelve aan
Diepo brengen, om op deze wyze het water, door te (doen) zakken, de
helderder te doen worden. 'S avonds 6 uur kwam ik by
Diepo Negoro terug. De koorts was afgelopen. Met een bril voor
de oogen. zat hy droge obies te ditezen. Hy gaf op myne gedane
vraag te kennen, dat hy nog gebradene spyzen of vleesch, nog
andere lekkere inlandsche spyzen kon nuttigen, dat alles door
brakingen wederom verloren ging. Hy, benevens zyn gevolg
gevoelden de uitwerkselen der zeeziekte. Wy wierpen het
anker op den uithoek van Indramaga. Ik vroeg Diepo Negoro
of hy wel ooit in deze streken had vertoefd. Hy beantwoordde deze

vraag

vraag ontkennend en voegde er by dat hy beschaamd was om Java ooit wederom te zien, dat hy na de komst op Menado trachte; dat hy den Gouverneur Generaal, om geld en vaartuig zoude verzoeken voor eene reis naar Mekka, wordra hy sterk en zyn hart gerust en kalm geworden was.

De Radenajo van Diepo Negoro vroeg my of de zich vertoonen„de schepen en praauwen (?) oorlogs of vyandelyke ~~vaartuigen~~ tuigen waren en gekomen om met ons te vechten.

Ik nam afscheid van den Vorst en deszelfs gevolg.

Zondag den 9 Mei 1830. Het gevolg van Diepo Negoro had hem medegedeeld dat men van de masten meerdere vlaggen zag wappe„pen dan men gewoon was te zien, en dat ook officieren, en Manschap„pen met onderscheiding gekleed waren. Ik gaf aan Diepo Negoro te kennen dat heden de geboortedag werd gevierd van hare Koninglyke Hoogheid de Princes Marianne. Dit gaf hem aanleiding over onze dinastie in Europa, vragen aan my te doen die ik volgens omstandigheden beantwoorde. Diepo Negoro verzocht my om de noodige inlichting op zyne vraag, „of het in Europa, ook gebruikelyk was, eenen vorst die voor zyne vyanden in den oorlog had (moeten bukken), naar een verwyderd eiland te bannen, (te) dwingen hem af te scheiden van alle familie betrekkingen.

Ik haalde het voorbeeld aan van Napoleon en maakte zulks op eene zagte, en alle smartelyke herinneringen, ver„myden de wyze van toepassing op Diepo Negoro, die toch ook volgens het 4e en 19e boek van den Alkoran geen wettig regt heeft gehad op de Sultanie van Djaja; Diepo herhaalde de verzekering dat hy nooit het ernstige voornemen had ge„had om den jongen wettigen Sultaan te verdryven.

De Radenajo Redranissa, gaf my den wensch te kennen het portrait van onzen Koning Willem den I.e te zien. De„zelve wil haar vertrek niet verlaten, ik gaf dus de belofte het portrait ter beschouwing van den Kolonel Cey te verzoeken.

Ik gaf aan de Radenajo (van Diepo Negoro) eenen kostels zyden doek (foulard de Lyon) ten geschenke. Zy zond my spoedig daarop een bord met gebak.

(arm volk hoe demoedig is uwen toestand). De Rade„najo van Diepo Negoro is eene dame van omtrent 20-22

jaren

jaren. Zy heeft een schoon gevormd gelaat en groote waar-
te sprekende oogen. De geheele zamenstelling van
haar gelaat is belangsverwekkend en de schroomval-
ligheid of wel vrees die op hetzelve uitgedrukt is, ver-
meerdert in den welmeenenden man den wensch de-
zelven met heuschheid te behandelen.

Het voorkomen van Radenajo Diepo Sono, is meer
besloten en vry. Zy is sterk gebouwd en komt my voor
eenen zeer levendigen inborst te bezitten. Zy is 's vorsten
Diepo Negoro zuster.

Maandag den 10e Mei 1830.

Ik heb heden met Diepo Negoro een belangryk gesprek
gevoerd. Ik sprak met hem over het 4e boek van den
Alkoran, en bepaaldelyk van het verbod daarin
vervat dat Neef en Nicht geen huwelyk mogen
aangaan. De Tommegong Diepo Wiejono is de ~~broe-~~
~~ders~~ zoon van [der oom van] deszelfs echtgenoot (eene zuster van
Diepo Negoro) en dus de volle neef. Niettegenstaande
bestaat tusschen dezelve een huwlyk. Diepo Nego-
gaf my op deze aanmerking te kennen dat alle vors-
ten en grooten op Java onbekend waren, met de bepa-
lingen van den Alkoraan. Dat men veronderstelde
dat de priesters met denzelven vertrouwd waren.

Ten opzigte van Diepo Wiejono, die met zyne zuster
thans in het 8e jaar gehuwd was, merkte Diepo Negoro
op, dat dit huwlyk door de tusschenkomst van den Hoo-
genpriester Kaja Modjo was gesloten dat hy, Diepo Negoro
dus aan deszelfs wettigheid niet had kunnen twyffelen, te
meer de tegenwoordige keizer van Solo, zyns ooms dochter
(Inghebai) in huwelyk had genomen en dat men voor dit huwe-
lyk niet alleen de toestemming had verkregen van
den Hoogenpriester van Solo, maar ook van Kaja Madjo
eene toestemmende verklaring ten dien opzigte had inge-
haald.

Diepo Negoro vertelde my dat de eerste Sultan van
Djadja Mankoe Boewono de eerste, voor dat dezelve tot

Sul.

Sultaan werd verkeren, zyne dochter aan zyns broeders Neef, den vermaarden Maas Sajid, (ook Seerie Kassomo en Manko Negoro genaamd) ten huwlyk had gegeven, en dat die Sultaan, om zich te beveiligen tegen de straf, gesteld op eene overtreding van den Alkoran, later 2 priesters in bedevaart had gezonden naar Mekka; dat later huwelyken van dien aard aangegaan, aan de uitspraak zyn onderworpen geworden der Hoogepriesters aan de Hoven van Java; ik heb by deze gelegenheid opgemerkt dat Diepo Negoro het schryven onkundig is. De Tommogong Diepo Wiejono schryft het Javaansche met letteren van die taal en met Arabische characters.

Diepo Negoro gaf my eene Etymologische ontleding van mynen naam.

Diepo beteekent in de gewoone taal der Javanen een Olyphant, gadjak; in de taal der vorsten (bahasa dallam) verstaat men onder Diepo iets, dat voorlicht opheldert, leven, kracht bygeeft. In dezen zin wordt het by Diepo Negoro verstaan. Negoro beteekent landschap, gewest, en Diepo Negoro is by gevolg een man die een geheel land voorlicht, kracht en voorspoed aan een land mededeelt. Deze Etymologie van Diepo wordt in den naam van den Tommogong Diepo Wigono niet aangenomen; hier beteekent Diepo, eenen Olyphant; Wigono, wil zeggen braaf, edel, grootmoedig tam; men kan dus de zinspeling in den naam van den Tommogong gemakkelyk erkennen.

Ik verliet 's namiddags 6 uur mynen staatsgevangenen Prins, nadat ik 3 uren op zyn legerstede in eene liggende houding had doorgebracht. Onze kennis is op eene wederkeerige vertrouwelyke te zamenspraak gevestigd. Het geheele gevolg van denzelven lydt sterk aan ziekte. Ik geef wyn aan dezelve omdat my de Doctor Majoor dit middel als spasmodik aanpryst, de volgelingen daarom verzoeken, en Diepo Negoro dit verzoek ondersteund, ik ook genoegzaam voor mijn gebruik van dit artikel ben voorzien.]

Pins

Dinsdag den 11e Mei 1830

Ik had te Batavia gehoord dat de befaamde Maas Rongo, de vader van den tegenwoordigen Regent der Madioen, de eerste schoonvader zoude zijn geweest van Diepo Negoro. Ik vernam op eene bescheidene wijze naar de waarheid van die verwantschap, en hoorde van Diepo Negoro dat hy nooit met Rongo in familie relaties had gestaan.

Diepo Negoro beraag met eene levendige belangstelling en tevens met veel genoegen de afbeeldingen vervat in het my toebehoorende engelsche werk van Upham over het Budhaismus.

[Wy spraken over Java, en hy liet zich in eene bittere beroordeling ~~wijze~~ uit over de wijze op welk men hem van Magelang had verwyderd. De 2 paarden hem door Kolonel Cleerens ten geschenke gegeven, een mooi paard van den Majoor Buschkens ontvangen, en een fraay jong paard als een vriendschapsbewys van den Heer Generaal deKock, aangenomen. alle deze paarden had hy niet meer gezien, benevens nog andere goederen, die achter waren gebleven.]

Diepo Negoro vroeg weder hoe ver het was van Menado naar Amboina, en of Menado ver van Macassar of de Tannah Boegies verwydered lag. Diepo Negoro herinnerde my aan de belofte van het portrait van den Koning Willem aan zyne Dames te laten zien. Ook herhaalde hy zyn voorstel om aardappelen, met de reflexie, dat hy op de praauw ~~gaie~~ gric (stoomboot) gestadig aardappelen had gehad.

[Namiddaags 5 uur vond ik den Prins in eene hevige koorts. Alle myne pogingen waren vergeefsch om denzelven tot de raadpleging van onzen scheepsgeneesheer Schillet te bewegen." Hoe kunt gy my van uwe hollandsche Medicynen en Doktoren spreken, zegt Diepo Negoro, hoort gy niet, dat er hier op het schip, alle dagen dooden zyn, die in de zee geworpen worden? Hoe bygeloovig zyn toch de Europeanen omtrend hunne geneesheeren!, ik wist daarop niet veel te antwoorden, wy hadden in 5 dagen 4 dooden gehad.]

De

Donderdag den 12 Mei 18[illegible]

Pieter Negro (?) [illegible] morgen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gebukt ook [illegible] [illegible] het hoofd. Hij [illegible]. Pieter Negro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ik [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Pieter Negro zegt dat [illegible] (Graaf [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Schiller [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Bamping (?).

De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Pieter Negro, heeft [illegible] [illegible] Pelle (?) met slagen en met [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pieter Negro. –

[illegible] Tovera (?).

[illegible] den 13 Mei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pieter Negro, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible]. 's middags 2 uur overleden (?)

[illegible]

Diepo Negoro in eene hevige koorts. Hy begon dadelyk met vuur en op eene opgewondene wyze van zyne vroegere bedryven te spreken. Onder anderen dat hy altyd den regten weg zonder kronkelpaden had ingeslagen om met onze Residenten te handelen; dat zyn oom Mankoerboemi, vele keeren mondelinge vertoogen by den Heer Smissaert had ingebracht en met minachting was behandeld geworden; dat zyn oom zoowel als Pakoealam altyd gebelgd zyn geweest over de handelingen van het Gouvernement, maar niet moeds genoeg hebben gehad om te breken, dat hy alleen een held was geweest om den schimp te wreken.

Diepo Negoro, vaart hevig daarover uit dat de Europeezen in de vorsten landen, zonder een godsdienstig gevoel waren en altyd den godsdienst der Mahomedanen bespottelyk hebben gemaakt; dat beschonkene soldaten te Klatten den tempel van Mahomed hadden bezoedeld. Hy wordt zoo hevig van toorn ontstoken dat ik de snelheid zyner woorden niet kan volgen. Hetzelve is het geval met myen oppasser Sogo Redjo, een Javaan, die my veel vergezeld op myne aan Diepo Negoro te brengen bezoeken. Hy verzoekt my op zyn bed te komen rusten. Ik verlaat Diepo Negoro om 5 uure s'avonds. Zyn koorts was in het afnemen.

Zaturdag den 15 Mei 1830. Diepo Negoro, was onverdragelyk luimig, het was dood stil op de zee, zeer warm, daarby waren wy zeer digt aan den wal van Lasem. Ik heb opgemerkt dat het gezigt van het land van Java, een onaangenaam gevoel by Diepo Negoro verwekt. Hy verzoekt my alle pogingen aan te schaffen om hem in het voorbyvaren van Soerabaya of Madura Sirih, te verschaffen, en als het tevens kan [illegible] ook vruchten. Ik zal alle moeite doen om dat gebrek te verhelpen, en is het mogelyk met den hoofd van Soerabaya of Sidayo den inkoop van Sirih-bladeren en diens toebehooren te doen.

Zondag den 16. Mei 1830. 's morgens half tien uuren was godsdienst op het dek voor de Equipage. Ik begaf my in het vertrek van Diepo Negoro. Ons gesprek liep natuurlyk over de belydenis der Christenen en der Mahomedanen. De Prins sprak met my over Adam, Noach Moses, Abraham, Isaac en besloot met Mahomed. Ik ben verwonderd geweest over het juiste

over

[illegible] en het dak, worden over den [illegible] [illegible] [illegible] en de [illegible] niet zyn [illegible] [illegible] [illegible] het dak.

[illegible] [illegible] dat ik zyn [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] van de [illegible] die [illegible] [illegible] [illegible] en dat het [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ik en het [illegible] [illegible] die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] my het portret van onzen [illegible] Koning met [illegible] [illegible].

[illegible] den 13 Mei 1861.

Ik [illegible] van den [illegible] bij het portret ontvangen van onzen [illegible] Koning Willem ten einde aan het [illegible] van [illegible] te kunnen [illegible]. De [illegible] van [illegible] de [illegible] [illegible] en [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] van [illegible]. De [illegible] vroeg my of onze Koning [illegible] [illegible] dan een Koning van Engelands, en [illegible] [illegible] wat en of [illegible] [illegible] der [illegible] van den Koning Willem werd [illegible] dat by [illegible] [illegible] naar Manado [illegible] [illegible] [illegible] heeft het portret voor een [illegible] [illegible] aan de [illegible] van [illegible] [illegible] opgehangen; [illegible] [illegible] te kennen dat hy wel gaarne in het [illegible] [illegible] zyn van het portret, maar dat hy het niet opgehangen [illegible] aan een [illegible] die [illegible] [illegible] zigtbaar was, [illegible] het niet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], indien [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. — Ik gaf het portret aan den [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voor het gebruik van [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ontvangen onder de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dan [illegible] [illegible] [illegible] het [illegible] in de [illegible] [illegible].

[illegible]

oordeel van Diepo Negoro. Hy deed my vragen over den graad der heiligheid die wy aan Adam en Abraham toekenden. Ik bragt den Prins op het hoofdverschil dat bestaat tusschen den godsdienst der Mahomedanen en Christenen. Diepo Negoro beschouwt onze denkbeelden over de drievuldigheid van God als een blasphemie en hy gaf my tevens te verstaan dat, aan wien ook, de voorkeur mogt worden toegekend, Jesus of Mahomed, de geest der dulding meer te vinden was in den Koran, dan in onze boeken. De Mahomedanen hadden veel uit de leerstellingen van Jesus in den Koran opgenomen, gevonden en aangezien die Koran uit den hemel was nedergedaald, zoo beschouwden zy ook Jezus, als een uitgekoren van God, geboren uit den adem van den Allerhoogsten.

Wy Christenen, daarentegen bevlekten de goddelyke zending van Mahomed met smaad, en wy zochten die Propheet als een bedrieger bekend te stellen. Dat wy deze denkbeelden hadden, was hem Diepo Negoro in vroegere dagen door den Heer Diboe te Djocjakarta, medegedeeld een man van wien Diepo Negoro staande houdt dat de zelve Mahomedaan geworden is, hebbende dezelve geheel vele dagen in de uitoefening van den godsdienst der Mahomedanen; in de tempels van Djocjakarta en ommestreken vertoefd. Ik leid Diepo Negoro op zyne oorlogsbedryven omdat ik bespeurd heb dat dit zyn geliefdkoosd onderwerp is.

Hy noemt zich den dappersten van allen, hy noemt zynen oom Makkoeboemie eenen luchhartigen (hinkang wados timanoa) hy spreekt met geestdrift van zyne onder legerhoofden Somme Negoro en Meako Negoro.

Sentotte is myn held, hy had aan denzelven den naam gegeven van deszelfs vader: Ranja Prawiro Dirdjo (de uitmuntendste held) en Diepo Negoro beklaagt zich dat ons

Gouverne,

Gouvernement dien tytel niet erkend heeft, wordende
dezelve maar slecht weg Sintotto genoemd. Diepo ver-
telt my dat Sintott in den jongste oorlog 8 paarden on-
der zich heeft verloren, dat hy zelven (Sintotto) vele malen is ge-
wond geworden en dat Sintotto de roeping in zich heeft
om als veldheer te sneuvelen, gelyk zyn vader de Ranja
Prawiro derdjo tydens den Maarschalk Daendels. Diepo Ne-
goro heeft ook in den oorlog twee zyner ooms, den Pangerang
Prabee, en den Pangerang Ingebei in opene veldslag verloren.

De eerste verloor door een kanonschot het linker
been, de andere is onder den sabel van een huszaar gesneu-
veld, beide ooms waren steeds in zyn gevolg geweest.

Ik verliet Diepo Negoro 11 uur 's middags. Op verzoek
van den Heer Kolonel Eeg begaf ik my met denzelven terug
naar de kamer van Diepo Negoro. Deze was verheugd over
het bezoek van den Heer Eeg, ik diende tot tolk. De Kolo-
nel herhaalde myn te velen tyde gedaan verzoek aan den
Prins, om op het dek frissche lugt te ademen. Diepo gaf zy-
ne toestemming. De Tammogong Diepo Wigono heeft het
grootste gedeelte van den dag aan eene hevige koorts ziek
gelegen. 's namiddags 5 uur verzocht my Diepo Negoro hem
op het dek te willen begeleiden. Hy heeft zich met de Hee-
ren van den Etat Major van het korvet vermaakt. Na
½ uur vertoevens ging ik met Diepo Negoro naar beneden.

's avonds acht uren verzocht my de Heer Kolonel
Eeg in zyne kajuit. Hy vroeg mij cathegorisch af hoe
veel vivres voor Diepo Negoro nog voorhanden waren. Op
myn antwoord dat de voorraad volgens door my genomene ocu-
laire inspectie, en overeenkomstig de verklaring der volgelingen
en den kok van Diepo Negoro, nog voldoende was voor eene
maand, gaf de Kolonel de verklaring = dan doe ik Soerabaya

niet

niet aan". Wy waren op de hoogte van deze genoemde plaats.
Uit een politiek oogmerk beschouwd heb ik den Heer Eeg in dat voornemen versterkt. Onze verschyning ter reede van Sourabaya zoude natuurlyk veel ophef geboren, zoowel onder de Europeanen als ook voornamentlyk onder de inlanders.

De madiesen en andere districten in de buurt van Sourabaya zyn altyd meer of min gehecht geweest aan de bedryven van Diepo Negoro. De mogelyke gevolgen van het verspreiden der tyding in de binnenlanden, dat op de reede van Sourabaya, een schip geankerd was, op hetwelke zich Diepo Negoro staatsgevangen bevindt, zyn niet te berekenen. Ik ben dus altyd zeer voor het gevoelen geweest langs Madura en Balie, pogingen aantewenden om voor Diepo Negoro Surich te kropen.] Wy heelden 's avonds 5 uur van den wal van Oedjong Parka af en gingen ~~om~~ de boot in zee terug.

Maandag 17 Mei 1830. 's morgens om 10 uur begaf ik my in het vertrek van Diepo Negoro; wij spraken over Java. Hy was ingenomen met den Kolonel Cleerens, hy sprak over de heuschheid met welke de Kapitein Nauta hem tegen den aandrang van nieuwsgierige Europeanen te Magelang bewaard heeft. Hy zegt dat hem de Resident den Kadoe zeer lastig gevallen is met onverstandige en pavillaume vragen, dat die Heer geen ontzag verwekt heeft, aangezien hy geen voorkomen heeft van een Resident die over vele Javanen moet heerschen.

Ik verliet Diepo Negoro om 11 uur 's middags. 3 uren later vond ik denzelven in eene hevige koorts; op zyn verzoek liet ik Seltzer-water halen; hy bragt het aan de lippen, maar spoog het spoedig in de kwispedoor.

Om 5 uur was de koorts afgelopen. Diepo Negoro had een uitgeput voorkomen. Hy volharde ~~voor~~ in zyne weigering om zich niet ~~van~~ ~~onze~~ geneeskundige hulp te bedienen.

De vorst sprak met my over zyne toekomstige verblyfplaats te Menado, over zynen oom den Pangerang Pangaran ~~??~~ de vader van den Tommogong Diepo Jono; die Pangerang is ~~zeer~~ verkleefd geweest aan het gezag der Engelschen en werd by de troonsbeklimming van Sultan ~~Jaid~~ Radjo door denen

ver

verheven tot Pangerang Diepo Tono. Diepo Negoro kende het tot den Pangerang als eenen wysgeer die alle geboden van Mahomed is nagekomen en die als een Walie is gestorven.

Dinsdag den 18e. Mei 1830

'S morgens 10 uur. Diepo Negoro verzocht my met hem het ontbyt te nemen, bestaande in aardappelen, Sambal, thee, en beschuit. Wy zaten op den grooten bultzak, en Radenajo Diepo Nigoro, diende de thee. Hy bedankte my zeer vriendelijk en beleefd dat ik gisteren van onze tafel aan haar en aan de Rädenajo Rednanisfa smakelyk gebakkene vischkoekjes had gezonden. Diepo Negoro vertelde my dat hy thans 44 jaren oud was, dat hy altyd eene roeping in zich hield gevonden, om een opperste Priester van Java te worden, maar nooit had hy naar den rang van Sultaan van Djocjakarta gedongen. Dat voor dien troon een wettige erfgenaam voorhanden was en dat het hem nooit in de gedachten was gekomen door het verwydoren van dent[1] tegenwoordigen[2] Sultaan[4] jongen[3] van[5] Djocjakarta tegen de instellingen te handelen van den Propheet.

De Prins vroeg my waarom onze Generaals, en andere veldoversten oude mannen waren, daar het toch eene waarheid was dat dapperheid, minder aantetreffen was in oude mannen, dan in personen van eenen jeugdigen leeftyd. Dat hy daarom Sintotte den naam van deszelfs vader had gegeven en benoemd had tot Ali Basha, hoezeer dezelve nog geene 20 jaren oud was geweest.

Dat hy datzelfde had in acht genomen met Pramero Kosfiemo, een zoon van den Pangerang Ingebei, die ook een zyner Bashas is geweest, afschoon nog geene 20 jaren oud zynde, „

Diepo Negoro betuigt my zynen dank daarvoor dat ik hem eene filtereer ton heb kunnen bezorgen, dewel, deze hem thans in de gelegenheid stelt om het drinkwater van de onzuivere bestanddeelen te zuiveren en zonder tegenzin te nuttigen. Op myne bemerking dat onze reis nog wel eene maand kon aanhouden, en dat ik hem dus verzocht my niet alle dagen van zyn banket gebakken te zenden, antwoordde de Prins dat hy nog wel eenen voorraad voor 2 maanden had en dat het hem

een

en aangenaam gevoel verwekte my dat kleine blyk zyner vriend-
schap te kunnen geven. 's middags 5 uur was ik by Diepo
Negoro, ik moest hem alle prenten verklaren die in een
boek - het bevrijde Jerusalem - voorkwamen. Dit boek
was om der prenten halve door den Heer v d Broek, officier
aan boord der Korvet, aan den Pangerang, ter inza-
ge gegeven. Wy zagen eene bark die op ¼ myl voor ons
om de west ging.

Onze kommandant de Kolonel Cleg, liet 6 stukken
in de battery met schroot laden. Diepo Negoro, kon het
doel eener zoodanige voorzichtigheids maatregel lang
niet begrijpen.

Ik verliet Diepo Negoro, om 6½ uur 's avonds.

Woensdag den 19e Mei 1830.

Diepo Negoro, vroeg my 's morgens 9 uur of hy in de gelegen-
heid zoude kunnen komen om te Menado, kleine pleizier-
tochten te paard te kunnen doen. Ik gaf hem te kennen
dat zulks van omstandigheden zou afhangen, van het
terrein, van de mogelykheid zich paarden te bezorgen
en van andere dingen. Het was hier nog niet de plaats om
Diepo Negoro te doen letten op zynen toestand als staatsge-
vangene, hy had dan zeker met meer omzigtigheid ge-
sproken en aan my minder gelegenheid gegeven uit zyne gesprek-
ken op den toestand zyner ziel en op zyne voornemens voor
de toekomst te besluiten. Diepo, vertelde my dat hem in de
jongste dagen van den oorlog door den Majoor Michiels, een
Bimanees paard was afgenomen door dat de koelies, die
met het geleide van dat paard waren belast geweest, by het
aannaderen van onze troepen, het paard verlaten, en zich
op de vlugt begeven hadden. Diepo, vervolgt verder, dat
toen hy zich te Magelang had bevonden, hem door den
Resident van die plaats de vraag gedaan was of hy, Diepo
Negoro, de vermelde koelies door het onthoofden niet met
den dood gestraft had. Diepo was door die vraag ge-
troffen, en hy heeft ook aan dien Resident te kennen ge-
geven, dat die vraag hem beleedigen moest. Hy had
aan den Resident dieselfde koelies vertoond.

Diepo

Diepo Negoro, geeft my by deze gelegenheid te kennen dat hy het nooit over zich heeft kunnen verkrygen om zich geduurende den oorlog te wapenen, en dat ook nooit op zyn bevel een gevangene van onze troepen is gedood geworden. Ik breng onze onderwerping op de rampen van den oorlog op Java, en welk eene zalige ontvangst hy zich by den Propheet in het Paradys, zoude hebben voorbereid, indien hy aan onze vertooge van verzoening en vriendschap een oor geleend had. Diepo Negoro, zegt dat het onze schuld is geweest die den oorlog zoo lang gerekt heeft, dat hy een regt had gehad om voor zich de waardigheid van opperpriester, en voor zynen oudsten zoon den rang van Pangerang Adipatti te vragen. Dat verder het herstel van Sultaan Sepoe op den troon van Djocjakarta, een act van onregtvaardigheid was geweest voor deszelfs zoonen, en kleinzoonen, die van dien Sultaan niets goeds hadden kunnen verwachten.

'S namiddags 5 uur vertelt my Diepo Negoro dat hem voor het gevegt by de Dessa Patjeeran, meer dan 20 van onze soldaten, bestaande uit Javanen, Madurezen en 3 Europeanen, in handen zyn gevallen; dat hy alle deze gevangenen de vryheid heeft geschonken en dezelve terug gezonden naar Djocjakarta. Dat hy na den veldslag van Kasoeran, dezelfden dag dat de Generaal van Geen was gesneuveld, (is dit ook het gevegt waarin de Overste Sollewyn gevaarlyk gewond werd?) dat plein was overgetrokken en diep bewogen was geworden door het gezigt, hetwelk de dooden en de kwetsten op het slagveld aanboden. (Hy is met verbondene oogen dat plein overgetrokken. Diepo Negoro beweert dat hy dikwerf aan zyne Bassa's de Heilige bevelen heeft gegeven de gevangenen te sparen, dat zyne velde oversten zich niet altyd stipt overeenkomstig die bevelen hebben gedragen ~.

De vermoording zyner twee ooms de Pangerangs Pang Noelan en Mesto di Ningrat by de Dessa Lincoln, heeft hy vernomen toen het te laat was die Prinsen te redden.

Hy

hy heeft den dood der Pangerangs in de Dessa ge
hoord.

Ik verlaat Diepo Negoro 7 uur 's avonds. De Tommogong Diepo Nigoro had eene hevige koorts.

Donderdag den 20e Mei 1830.

's morgens begon Diepo Negoro, met my een gesprek over den Ryksbestuurder van Djoejakarta den Danoeredjo.

Hy vertelt my de loopbaan van dien Danoredjo, die van eene gewone familie afkomstig is, en zijne betrekking als Bopatti van Japan by Soerabaya, in den tyd der Engelschen heeft verloren en zich daarop te Djoejakarta heeft gevestigd. Het is aan Diepo Negoro's voorspraak by den Sultan Jeoti Rodjo toe te schryven geweest dat de voormalige Bapatti van Japan aangesteld werd als ryksbestuurder van Djoejakarta. Wy komen op den tegenwoordigen toestand van Djoejakarta: Diepo Negoro vraagt my wat toch het lot moet zyn van een land waarvan, voor een ieder hoofd hier en daar een stuk wordt losgescheurd! –

Hy had 's namiddags 3 uur eene hevige koorts. Om 5 uur was de zelve nog niet geheel afgelopen. Diepo spreekt weder van zynen sedert vele jaren gekoesterden wensch om eene bedevaart naar Mekka te doen. Thans wil hy van Menado uit die reis ondernemen en voor die einden van Java, doen overkomen den Hadjie Isfan, en den Hadjie Bader el dien, priesters dewelke reeds 2 keeren de reis naar Mekka hebben gedaan. De Pangerang is my voorgekomen zeer afgemat te zyn. Wy spreken over de geschiedenis van Java, over Soerapatti, en over den ondergang van het ryk van Madjopahiet, en dat de keizer van Solo, door de vestiging van Radeen Pateh te Palembang, dit land altyd als eene onderhorigheid van Java had beschouwd. – Ik ga in mijne kamer.

Vrydag den 21 Mei 1830.

11 uur. Ik maak mijn gewoon morgenbezoek by Diepo Negoro. Hy verzoekt my op zyn bed te zitten, hy klaagt over den tegenspoed van onze reis. wy zyn thans 3 dagen onder den wal van het eiland Poendi.

Wy spreken over de vergankelykheid van dit leven. Diepo Negoro, vertelt my dat hy op Java, [illegible] den oorlog altyd een gevolg heeft gehad van meer dan 200 koppen, en meer dan 60 Javanen voor zyne paarden, dat alle deze menschen steeds aan zyne zorg aanbevolen zyn geweest, en dat hy den Tommogong Sammo di Poero bepaal

delyk

„delyk met de betaling en voeding van alle deze menschen had belast, ~~dat~~ gehad dat hem van dat geheele gevolg maar 3, Sajman Robbo en Banting Waring waren bygebleven, want de andere Javanen, hier op het schip by hem zynde, waren voor den dienst der keuken en andere huishoudelyke bezigheden en moesten niet beschouwd worden als zyn gevolg – panackawon – te noemen.

's avonds, 7 uur. Ik heb mijn gewoon bezoek by Diepo Negoro afgelegd. Wy hebben over Madura gesproken, en de wyze waarop de tegenwoordige Sultaan van Samanap, tydens den Maarschalk Daendels tot den rang van Panombahan is ge„komen. –

Diepo Negoro, vertelt my dat hy den tegenwoordigen Kapitein der Chinezen te Djoejakarta Sintjing in vroegere tyden in zynen dienst heeft gehad als tolk, om zyne boodschappen en belangen aan den Resident van Djoejakarta overtebrengen en voortedragen. Dat die Chi„nees in dien tyd zonder betrekking met het Gouvernement was, maar dat men dien Chinees tot Kapitein heeft gekozen alleenlyk met het oogmerk om de handelingen van het hof van Djoejakarta, beter te kunnen in het oog houden.

Diepo merkt hier op dat zulke handelingen eene groot afbreuk hebben toegebracht, aan het vertrouwen hetwelk zy in ons Gouvernement gesteld hadden. Diepo Negoro deed de vraag of het waar is dat men den voormaligen Resi„dent Smissaert uit Europa, naar Batavia had terugge„roepen. Ik vroeg den Vorst van wien hy die leugenachtige tyding had vernomen. Diepo Negoro zeide my dat hem de Kapi„tein Roeps, die mededeeling had gedaan. –

Ik zag den Tommogong Diepo Wigono in eene koorts ly„gende, en verliet den Prins Diepo Negoro 7 uur 's avonds.

Zaturdag den 22. Mei 1830. 's morgens 11 uur Diepo Negoro deed my de zonderlinge vraag, of ik niet had vernomen dat door den Generaal van den Bosch de noodige bevelen waren uitgevaardigd aan den Gouverneur der Molukkers, ten einde den Hoogenpriester Kiai Modjo van Ambon, naar Menado te doen overkomen. Die vraag

deed

deed by my de veronderstelling geboren worden dat Diepo Negoro, daaromtrend te Batavia, de noodige voorstellen had gedaan, en aangezien de Kapitein Roeps, op die plaats, het intermediaire was geweest van den Prins. Zoo antwoordde ik uit hoofde van die by my opgekomene veronderstelling, dat ik zeer wel wist dat die Kapitein hem dien aangaande de noodige ophelderingen had gegeven.

Diepo Negoro gaf hierop te kennen dat hem te Batavia, ten gevolge der gedane vertogen, namens Z. E.^n den Gouverneur Generaal v.d. Bosch, door den Kapitein Roeps, was te kennen gegeven dat men den noodigen last naar Amboon had verzonden, ten einde aan zijn verlangen, betrekkelyk de komst van Kiai Madjo te Menado, te voldoen.

Het behoeft geen vertoog of en in hoe ver ik Diepo Negoro de hoop op die komst heb versterkt; hoezeer ik echter in myzelven gevoelde dat het gevaarlyk zal zyn die 2 personen, Kiai Madjo en Diepo Negoro te zamen te brengen, en dat by gevolg Roeps, de overbrenger van een politiek antwoord op een zeer onvoegzaam verzoek is geweest.

Wy spreken over Kiai Madjo en my is voorgekomen dat Diepo Negoro een groot denkbeeld heeft van de geleerdheid en het karakter van dien Priester. Diepo Negoro, vertelt my de eerste ontmoeting tusschen hem en Kiai Madjo, in den beginne van onzen oorlog 1825 te Selarong. Om dien Priester meer aan zich te verbinden, heeft Diepo Negoro denzelven met Radenajo Mankoeboemie gehuwd, dezelve voormaals eene vrouw is geweest van zijnen Oom den Pangerang Mankoe boemie doch sedert 3 jaren van dezelven was gescheiden, maar echter als zoodanige afgescheidene (vergadten) Radenajo in Diepo Negoro's gevolg was gebleven.

De grootvader van de Radenajo Kai Madjo was een geboren Balinees en werd door Manko bawono den eersten Sultaan van Djocjakarta, wegens zyne uitstekende wapenfeiten tot Tommogong Malang Negoro benoemd. De vader dier Radenajo was de Tommogong Somma Negoro (de Tommogong is sedert 10 jaren dood).

's avonds 6 uur vertelt my Diepo Negoro, dat het hem is voorgekomen eene hardigheid te zyn geweest den hoogenpriester Kiai Madjo naar Amboon, te zenden en deszelfs echtgenoot op Java, achter te laten. Dat dezelfde handeling van hoepassing was geweest op de 3 Tommogongs, Bradja, Djoedo, Oerawan en Padjan, dewelke den Hoogenpriester Kiai Madjo naar Amboon waren gevolgd, maar zonder dat men aan derzelver dringend verzoek, om vereeniging met derzelver vrouwen

den

een gehoor had gegeven

Diepo Negoro gaf my in den loop van ons gesprek te kennen dat hy gedurende den oorlog gepoogd had de dappere en ondernemende opperofficieren van zyn leger door huwelyken aan zich te verbinden, als het zekerste middel van verknochtheid; hy had dus in opvolging van dat beginsel den hier opgenoemden Tommogong Bradja Djoedjo, gehuwd met zyne nicht, de dochter van zynen oom den Pangerang Adie Winotto, dewelke in de rampzalige ontmoeting te Lincoln in de maand July 1826 tegen Diepo Negoro was gesneuveld; met een gelyk inzigt had hy den Tommogong Oerawan doen trouwen, met eene nicht van hem, de dochter van Pangerang Diepo Wigono.

De Tommogong Padjan die hy als een jong mensch van lage afkomst, uit hoofde van deszelfs moed en beleid tot Tommogong had verheven, was voor 2 jaren de schoonzoon geworden van ~~de~~ Kiai Modjo. Door dusdanige politiek op te volgen, had hy uit alle voorname dappere hoofden van zyn leger een ketting gevormd, en om zich heen getrokken wier enkele schakels door de banden des bloeds te zamen gevoegd waren. Ik verliet Diepo Negoro laat op den avond.

Zondag den 23 Mei 1830.

Ik was met eene woedende hoofdpyn geplaagd, en heb daarom heden mijne hut niet verlaten. Diepo Negoro heeft de koorts gehad.

Maandag den 24 Mei 1830.

Ik bragt heden onze onderreding op Kiai Modjo, omdat ik wenschte te vernemen hoe die Hoogepriester in onze handen was gevallen. Diepo Negoro, vertelt my dat kort voor de gevangenneming van Kiai Modjo door ons, dezelve van Diepo Negoro eene magt van 500 Pradjoerits gevraagd had om daarmede eene onderneming in het Padjitaansche te doen. Die 500 man, waren denzelven gegeven. De Hoogepriester had toen gevorderd hem zyne magt nog eenmaal met 500 koppen te vermeerderen, dit had de Prins niet toegestaan en deze weigering had eene spanning bewerkt tusschen hem en den meer gemelden Priester. Deze laatste had voor die spanning nooit

het

het voornemen gehad om zich aan ons te onderwerpen. Kiai Modjo was gekomen om zich by ons onder zekere voorwaarden te voegen. Wy hadden hem zulke voorwaarden in het verschiet doen zien maar by de byeenkomst zelve hadden wy dien Priester gevangen genomen, eene handelwyze die verscheiden hoofden en hem Diepo Negoro zelve in dien tyd vrees hadden ingeboezemd, om met ons in welgemeende onderhandeling te treden. Diepo Negoro merkt nog op dat Kiai Modjo den dag zyner ontmoeting met ons aan niemand zyner volgelingen te kennen heeft gegeven dat zyn voornemen was zich aan ons Gouvernement te onderwerpen.

Diepo Negoro, hoopt op de vereeniging met Kiai Madjo om, zoo als hy voorgeeft met den priester, naar Mekka eene bedevaart te kunnen doen.

Wy spreken vervolgens over onverschillige dingen, over Java, den keizer van Solo, en over de benaming van Mantjo Negoro; eene [illegible] beteekenis die sedert langen tyd aanleiding heeft gegeven tot eene verkeerde uitlegging.

Dinsdag den 25e Mei 1830. 's morgens 11 uur.
Diepo Negoro was op het dek. Wy begaven ons vervolgens in het ver-trek en spraken over de geschiedenis van Java. Diepo Negoro vraagt my of ik wel ooit het graf gezien heb der moeder van den laatsten Browijojo van Madjo-pahit, dezelve is te Lassem, overleden en te Karang Kamoening begraven. Wy spreken vervolgens over het rijk van Padjadjaran en over de wijze die aanleiding heeft gegeven tot de stichting van het ryk van Madjo Pahit. Diepo Negoro vertelt my op eenen belangwekkenden toon de geschie-denis van Ratoe Kidoel; Hy weidt uit over de verbanning van de 2e dochter van Moending Wandjie, naar poelo toris, (en sedert die verbanning poelo poetrie genaamd. Dit eiland wordt voor hetzelve gehouden, hetwelk thans den naam = Onrust = draagt.

Diepo Negoro, vertelt my dat hy byzonder gehecht was aan zyne zusters 12 in getal; dat hy het voor een groot geluk zou beschouwen dezelve by zich op Menado te zien.

Hy verzoekt my niet in gebreken te blyven zyne zusters te gaan zien indien het mogt gebeuren dat ik in het ryk van Djocdjakarta myn verblyf had.

JK

Ik neem deze gelegenheid te baat om hem te verzoeken my de woonplaatsen van die zusters optegeven. Hy verontschul„digt zich met zyn zwak geheugen, maar roept de zuster Radenajo Diepo Sono in het vertrek en geeft last my die zusters by naam optegeven. Daaraan wordt voldaan. Zy zyn alle ge„huwd.

1 Radenajo Wiro Negoro, (den Majoor der lyfmacht te Djojakarta genaamd, met)
2 idem Mongoen Donno. (Tommogong te Djaja
3 idem Prawirat Motjo. Bopatti van Djojakarta;
4 idem Sosro di Logo . Tommogong van idem
5 idem Sostro Wizio ;
6 idem Sommo di Poero } Tommogongs in de Montjo Negoro's
7 idem Mongoen Diedjo } ook de
8 idem Surio Motjo } (. Madioen genaamd) .)
9 idem Notto di Ningrat } Tommogongs te Djojakarta & zoonen
10 idem Widio Soemo } van den Sangeraang Mankoe Boemie
11 idem Diepo Wigono . Getrouwd met den Tommogong in het gevolg van Diepo Negoro.
12 idem Sostro Widjojo Tommogong te Djojakarta.

Diepo Negoro, merkt hier aan, dat, met uitzondering van den Majoor Wiro Negoro en den Tommogong Surio Motjo alle andere 10 schoonbroeders hem steeds gevolgd zyn en nooit anders dan overeenkomstig zyn eigen verlangen zyne party hadden verlaten om zich naar derzelver hoofdstede te begeven. Surio Motjo was te jong (en) gevreesd om zich aan de gevaren van eenen oorlog bloot te geven, en de Majoor Wiro Negoro was altyd een tegenstander van Diepo Negoro ge„weest; die niet had willen goedkeuren dat zich die Ma„joor, met ter zyde stelling van alle Ceremonieel, op ongepaste tyden by de Ratoe had begeven, eene dochter van den door Sultan Sepoe 1811, gedooden Ryksbestuurder Matto Negoro. De hier genaamde Ratoe was de echte vrouw van Sultan Mankoe Boewono den 4e ook Sultan Pas„siar genaamd, (een broeder van Diepo Negoro).

Ik vraag Diepo Negoro in den loop van ons druk ge„sprek welke gewigtige redenen de Sultan Sepoe 1810/11

(Sultan Mankoe Boemono de 2e) toch gehad heeft om den Raden Dipati Metto Negoro van het leven te doen beroven.

Deze regt. Metto Negoro was een groote vriend myns va, ders des Sultaans Justi Redjo, beiden waren gehecht aan het Nederlandsch Gouvernement en aan den Maar, schalk. Metto Negoro wist mynen vader over te halen om eene orde te dragen dien dezelve van den maarschalk als een blyk van vriendschap had ontvangen. Deze handeling was voldoende om Metto Negoro in de oogen van Sultan Sepoe als misdadig te doen verschynen."

Woensdag den 26e May 1830. 's morgens 8 uur

Diepo Negoro, vertelt my de byzonderheid dat zyn vader de Sultaan Djoeti Redjo, op denzelfden dag, en in hetzelfde jaar met den voormaligen Soesoehoenan van Solo, Soesoehoenan Bajoes was geboren geworden. Dat hy Diepo Negoro, met den voor 8 jaar overledenen Soesoehoenan Soegi, ook op een ge, „lyke tyd omtrent, op den dag toe, geboren was. Wy spreken over de troonsbeklimming van den tegenwoordigen Soesoehoenan van Solo vroeger bekend onder den naam van Maas Sa perdan. Diepo Negoro spreekt over deze gebeurtenis op de volgende wyze. „De tegenwoordige keizer heeft wat zyne geboorte betreft veel overeenkomst met de lotgevallen van Raden Pattah ten tyde van den ondergang van het ryk van Madjopahit onder Browidjojo. — De tegenwoordige Soe, soehoenan, werd dadelyk na zyne geboorte overgegeven aan den thans nog te Solo in groot aanzien staanden Ryksbestuurder Sastro di Ningrat, en ontving den naam Maas Saperdan. De moeder van denzelven stierf kort na der, zelver verlossing. De vader van Saperdan, de keizer Soegi is in 1823 overleden. De vorsten van het hof van Solo. Boemie Notto, Ingebei, en Poerbojo, hebben de keizerlyke afkomst van Saperdan, altyd en stellig in twyfel getrokken en ten ge volge daarvan op de benoeming van Poerbojo tot Soesoehoenan, aange „drongen. De Ryksbestuurder Sastro di Ningrat draagt aan de genoemde Prinsen eenen doodelyken haat toe, want aan

denzelven

derzelver vervolgzucht en speciaal aan de intriguen van Boeminotte voorvt Sastro di Ningrat, het verlies zyns vaders, de voormalige Raden di Patti van Solo. Manko Pradja, dewelke door den Soesoehoenan Bajoes, gedurende het tusschenbestuur der Engelschen op Java ter dood gebracht is geworden. Sastro di Ningrat, wist de benoeming van Sapertan tot Soesoehoenan te bewerkstelligen. Diepo Negoro verklaart my dat men in die tyd te Djogjakarta stellig van gevoelen is geweest, dat die benoeming aanleiding zou gegeven tot eenen opstand der Prinsen van Solo tegen ons Gouvernement. Maar, zegt Diepo Negoro „de Prinsen van Solo, zyn niet brave en Boeminotte is te oud," en thans is Sapertan de schoonzoon van Ingabei.

Het is 10 uur ('s morgens) ik vergezel Diepo Negoro op het verdek, en geef hem eene verklaring van de zeekaart op welk het bestek onzer reis gedaan wordt. Wy hebben den Piek van Lumbok voor ons.

Wy gaan in het vertrek terug

Diepo Negoro spreekt over het deftig voorkomen van den Kolonel Eeg, en dat dezelve een man moest zyn die veel gezag had over deszelfs ondergeschikten. Hy vertelt my hierop zyne vriendschappelyke betrekking met den Engelschen Recident Kraffor, (Crawford). Onder anderen vertelt hy dat, toen te Djogjakarta 1816, het Engelsche bestuur, moest worden vervangen door ons Hollanders, de Recident Crawford, op de van Diepo Negoro (te kennen) gegevene zorg, omtrent den geest die ons vervangers, mogt bezielen, aan Diepo Negoro, en deszelfs vader had gevraagd, aan welken Recident der hollanders zij de voorkeur gaven, aan eenen van de vroegere tyden der Compagnie of aan eenen Recident die nieuw uit Europa was gekomen? Diepo Negoro, verzocht om eenen persoon van den laatsten stempel. Daarop heeft Crawford, gezegd „Ik heb onder de hollanders te Batavia eene goede kennis, hy is Majoor, zyn naam is Nahuis; ik zal pogen om dien Nahuis, myn vervanger te doen zyn. Diepo Negoro, zegt my dat de magt der Engelschen in dien tyd toch groot geweest is, want waarlyk!

Nahuis

Nahuis is ook gekomen.

'S middags 6 uur. Diepo Negoro vertelt my dat hy behalve de 12 Zusters, dewelk hy gisteren had opgenoemd, nog 8 broeders had die, allen thans te Djocjakarta te vinden waren; het zyn,

1 Pangerang Soerio Lokko.
2. id Prawiro di Ningrat
3. id Soerijo Widjogo
4 id Rongo
5 id Adie Negoro
6. id Soerio di Poero
7. id Soerio Adie
8. id Tepa Ponno

Diepo Negoro heeft 9 Kinderen en wel vyf zoonen en vier dogters

De zoonen zyn
1. Pangerang di Patti
2. id Diepo Negoro
3. id id Poemo
4. Radeen Mas Djonet
5. id Rahit

De 2 laatsten zyn nog beneden de 10 jaren.
De dochters zyn 2 gehuwd 2. nog kinderen.

1. Radenajo Merto Negoro . { De zoon van den door Sepoe ter dood gebracht den Ryksbestuurder van Djuda
2. idem Djojo Koesomo { zoon van den gesneuvelden Pangerang Ingeh
3. idem Impoen { ongehuwd
4. idem Moeteng

De vorst heeft geen aandoening van koorts gehad die opmerking verdiende. ~

Donderdag den 27e Mei 1830 10 uur 's morgens

Clan

F: 30

Aan boord der Korvet moest een matroos afge-
gestraft worden, van derzelven gezegd werd dat hy brutaal was
geweest. De man wilde zyne onschuld bewyzen, en toen
2 Kwartiermeesters geroepen werden, om aan de straf
met touwslagen gevolg te geven, trok de aftestraffene
matroos, met eene exclamatie, "Ik ben onschuldig, God
mag my helpen", een mes uit den zak en gaf zich
2 sneden in den hals. Diepo Negoro, had dit geval
vernomen, en vroeg hoe het mogelyk was, eenen man te
willen straffen van wiens schuld men niet overtuigd
was. In alles wat Diepo Negoro gedurende den loop
van ons gesprek over dat geval te kennen gaf, was
een diep godsdienstig gevoel gelegen, hy beklaagde
gestadig den matroos van wien hy zegt dat het een
Pruiser mensch moest zyn. (Kinking manna woaten
Sotje) die op Gods goedertierendheid kon rekenen.

Ik sprak over de wyze waarop hy en zyn vader te
Djocja altyd het regt onder den Javaan hadden doen
bedeelen, en dat zy altyd tot beginsel hadden genomen
niemand te straffen die niet stellig van eene begane mis-
daad overtuigd was. Diepo Negoro, riep 2 jonge Ja-
vanen van zyn gevolg — Rotto en Panteng Waring
in het vertrek en vroeg my: "Zoudt gy wel eenen van
deze 2 mannen tot eene straf willen verwyzen wan-
neer gy niet het stellig bewys had dat de een of ander
eene misdaad begaan hadt?

Diepo Negoro gaat voort met te zeggen dat
ons gezag op Java, een groot ongeluk voor de inboorlin-
gen is, doordat dezelve, aan het door den Propheet ge-
heiligd regt onttrokken en aan onze Europeaansche wetten
onderworpen worden. Om my daarvan te kunnen overtuig-
en verzocht my Diepo Negoro by zyne komst op Java den
Tommogong Thomo Deddo te Djocjakarta voor my te ont-
bieden en van hem de wetboeken te vragen, die dezelve voor
Diepo Negoro in bewaring heeft. Deze wetboeken zegt de Vorst
bevatten alles, wat in eenen voortreffelyken en verhevenen
geest door den Propheet en zyne Kaliefen (Walies) ingesteld

is

is. Die wetboeken zyn eigenschappelyk voor het land van Java gemaakt, en zy waren sedert 1000 jaren in werking. Diepo Negoro zegt my dat hy reeds den Kapitein Roeps verzocht heeft die Wetboeken van den Tommogong Tomo Beddo te vorderen en voor derzelver overzending naar Menado zorg te willen dragen: De Prins verzocht my zeer dangelegentlyk die boeken het zy van Tomma Beddo of van Roeps te vragen, en dezelve hem te doen geworden met de vrouwen de welke tot het gevolg van Kiai Madjo behooren of met de personen die hy bestemd heeft hem naar Mekka te begeleiden, en die dus ook naar Menado, de reis zullen aannemen.

'S avonds 6 uur, legt Diepo Negoro, eenen fraayen kostbaren Kris, in myne handen, vergezeld van de volgende woorden,

" Zy is daar een Erfstuk van myn vader die thans een vriend van God is, deze kris is eene poesakka van vele jaren. "

" Toen myn vader de Sultan Radjo, aan den Maarschalk een blyk van onderwerping wilde geven, gaf hy dezen kris in deszelfs handen. De maarschalk gaf dien kris terug want hy wist dat het een heilige poesakka, en dat myn vader een vriend der Hollanders was. "

Er komt ons eene bark in het gezigt. De Kolonel Cleg, zendt eene sloep met eenen officier aan boord van dat vaartuig. Diepo Negoro begeeft zich op het verdek, met het verzoek aan my hem te begeleiden. De spoedige vaart van onze sloep, welke den spiegel der kalme zee, als het ware vliegende doorklieft, wekt de oplettendheid op van den Pangerang, hy laaft zich aan het schilderachtig mooije gezigt der wit gekleede opvarenden, en geeft ons allen zyne vreugde te kennen.

Het schip door ons gezien was de Regrett, Kapitein Harr, den 13 Mei 1830 van Banda gezeild en, met speceryen beladen voor Batavia bestemd.

Wy gaan 's avonds 7 uur naar onze hutten. Ik kwam nog een oogenblik in het vertrek van den Tommogong Diepo Negoro, dezelve ligt ingewikkeld in eene Selidan, ~~en zegt~~ my op myne gedane vraag dat hy aan koorts te lyden heeft.

den

Den 28. Mei 1830 Vrydag.

Wy hebben het eiland Sumbawa voor ons. Diepo Negoro vertelt my dat men van Bima op Sumbawa en van Lombok somtyds prauwen naar Java komen en dat dezelve te voren voor die einden inzonderheid Blambangan hebben aangedaan. Uit Kingston Tuckeys Maritime geography and Statistics weet ik dat men op Sumbawa en Timor buskruid aanmaakt, het welk door de op die eilanden gevestigde Chinezen en Maleyers aan de nabygelegene plaatsen verkocht wordt. Ik gaf aan Diepo Negoro te kennen dat ons Gouvernement zeer wel kennis had gedragen van de aanvoer van buskruid van die eilanders naar Diepo Negoro. Dezelve ontkende zulks stellig met de bemerking dat hy dien aanvoer niet noodig had gehad, aangezien in zyn leger genoegzame personen waren aanwezig geweest die het aanmaken van buskruid wel gekend hadden. Ik kan opmerken dat het gesprek over het buskruid den Pangeran niet aangenaam is, en ik verander om die reden het thema van onze tzamenspraak.

Diepo Negoro, doet my mededeeling van eenen kanibalischen trek, waaraan zich een officier van ons leger te Pisangan schuldig heeft gemaakt. Dezelve heeft eene hoogbejaarde vrouw Javaansche, die naar Pisangan was gekomen om Padie te koopen, tot aan den boezem in eene kuil doen delven, en aan mieren en ander gewormte ten prooi gegeven. Diepo Negoro, vertelt my deze onmenschelyke handeling met bewegingen die een afgryzen te kennen geven. Ik ontken dit satansch gedrag en noem het leugen, waarmede men by hem het character van ons Europeanen heeft willen bezwalken. Diepo Negoro, volhardt in zyne opgave hy vermeent dat dit bedryf voor 2-3. jaren plaats heeft gevonden

's avonds 6 uur. klaagt Diepo Negoro over hevige lyfpyn, hy doet zich eene artsenij bereiden van Wos-Kintjor in Kedamong. Ik verlaat den Prins om 7½ uur 's avonds.

Zaturdag

Zaturdag den 29 Mei 1830 'S morgens 10 uur

Diepo Negoro klaagt over de langdurigheid van onze reis en dat hy met zynen voorraad van Suiker niet wel toekomen, en dat het getal zyner vrinden op 22 en dat der Kippen op 16 gesmolten is. Ik poogden Prins omtrent de zorg wegens het gebrek zyner huishoudelyke behoeftens gerust te stellen.

Diepo Negoro spreekt van zyne reis naar Mekka en dat zyn plan is zich daar geheel te vestigen, voor die einden wil hy van den Radja van Mekka land koopen. Ik geef Diepo Negoro te kennen dat ik het plan had om binnen weinige jaren door Arabie langs de roode zee de reis naar Europa te doen en dat het my speet dat zyne reis zoolang niet uitgesteld wordt. Wy hadden die reis voor een gedeelte gemeenschappelyk kunnen doen. Diepo Negoro verzekert my dat zulks onmogelyk was, en dat hy een gelyk aanbod van begeleiding door den Kapitein Roeps gedaan, reeds van de hand had moeten wyzen om dat het strydig was met de heilige geboden van den Propheet.

'S middags 2 uur vind ik Diepo Negoro, in eene hevige koorts die om 6 uur nog niet verminderd was, hy had weder tot de artseny van wat Kintjoer de toevlucht genomen. Hy spreekt niet en de onverdragelyke reuk in deszelfs vertrek doet my hetzelve verlaten.

Ik wordt by eene vrouw van deszelfs gevolg geroepen het is de moeder van Rotto; Madula is haare naam. Zy lydt aan krampachtige toevallen, maar wil zich niet van onzen geneesheer bedienen. Rotto wenscht aan zyne moeder wyn te geven. Ik vind daarin geene zwarigheid, even zoo weinig de Heer Schillet dien ik daaromtrent raadpleeg. Madula, drinkt de helft van een gewoon bierglas aangevuld met wyn.

Zondag

Zondag den 30 Mei 1830 's morgens 8 uur
Komt Rotte by myen geeft kennis dat Diepo Negoro
aan Madula den raad gegeven heeft zich van onze
Artsenyen te bedienen indien ik dezelve in eigen
persoon aan die zieke vrouw gelieffde toetedienen. Rotte
verzocht om mijne hulp. Ik begaf my met den Heer
Schillet in de kamer van het gevolg van den Prins.
De doctor onderzocht de toestand der lyderes. Ik
heb van dezelve in de tusschenpoosing van een uur
2 dozen oleum reuni (kastorolie) toegediend
die in verband met het nuttigen van met Siroop af
gekookte pruimen, het gewenschte Effect op Madula
gehad hebben.

Om 2 uur begaf ik my by Diepo Negoro, dien ik
slapende vond. Ik trek my terug en wordt by die
gelegenheid door den Tommogong Diepo Wigono vriend-
lyk verzocht toch zorg te willen dragen dat hem
een brood verstrekt worde, zoo als het dagelyksch
op onze tafel komt. Hy merkt tevens op dat dit slegts
voor eene keer zal zyn, ten einde eene proef te nemen
en om te kunnen zien of dat brood zoo smakelyk
aan boord kan worden toebereid, als zulks te Sa-
marang by den Resident plaats heeft gehad.

Om 5 uur verzoekt Diepo Negoro, om mijne tegenwoor-
digheid en zyn vertrek. Hy spreekt over de werking
die de artseny op Madula heeft gehad, en wil de be-
standdeelen van dat heelmiddel weten. Ik vertel hem
dat het ingredient van Mexico komt. Hy wil niet instem-
men dat diezelfde Reginus niet op Java groeit en
verdedigt zulks met te zeggen, „daar is niets op aarde
hetwelk niet weelderig op den bodem van Java voorteelt".

Wy hebben het eiland Flores op zyde. Diepo Nego-
ro vraagt my — of dat eiland met Christenen be-
volkt was. Op mijn antwoord dat het door Mahomeda-
nen, bewoond is, zegt Diepo Negoro, "dan heeft

Radjo

Radjo Mongolo gelogen. De Prins laat den Radjo tot zyn gevolg behoorende, in zyn vertrek treden met den last om my met de mededeeling door hem aan Diepo Negoro gedaan, bekend te maken. Radjo ver„telt dat op Flores, de onnatuurlyke gewoonte bestaat dat de vrouwen van dat eiland alle vreemde mannen die zich op dat eiland vertoonen, in een lekker maal ver„teeren. Ik betoog Diepo Negoro, de onwaarheid van dat vertelsel, en gaf aan denzelven tevens het ongepaste en onvoegzame te kennen van zyne veronderstelling ~~dat~~ die Mannen ~~ettereesfen~~ Christenen moesten zyn.

Diepo Negoro, verontschuldigt zich met de on„juistheid, waarmede somtyds van de eene en andere plaats tydingen verspreid worden; en vervolgt dit thema met eene andere tyding die hem gedurende den ~~tyd~~ des oorlogs op Java van opvoerenden van vrouwen op deze eilan„den te huis behoorende was gegeven. Dien ten gevolge moest in deze streken een eiland, „Noesa tambini" gele„gen zyn, alleenlyk bevolkt met 10 vrouwen, die tevens zorg droegen dat derzelver getal verminderde nog vermeer„derde. Het blykt thans dat Diepo Negoro op den Zuidkant van Java overeenkomstige betrekkingen heeft gehad.

Maandag den 31 Mei 1830 2e Pinksterdag 's morgens 10 uur. Diepo Negoro, geeft my te kennen dat hy gaarne zoeten wyn zoude drinken, omdat hy deze„gelyksoortig verzwakt, dat het wel door den Propheet ver„boden was van wyn te drinken, maar dat zulks van toepassing moest worden gemaakt op die wynen die eene bedwelmende hoedanigheid hadden als de madera en de roode wyn. Dat hy te Djocjakarta veel zoeten wyn in de Lodgie had gedronken en dat hem de Re„sident Smissaert by elk vertrek van een middagmaal

met.

uit de Loegie nog zoeten wyn had medegegeven.
Dat het ook geene overtreding van den Koran was,
om Anjoer Assin te drinken, aangezien de Europe-
-anen die wyn dikwerf als eene artseny (tombah) had-
den gedronken, wanneer dezelve door Madera of rood-
wyn beschonken (mandem) waren geweest. Ik gaf de
verzekering aan Diepo Negoro, dat ik zal pogen
hem den opgegevenen Artseny-wyn te verschaffen
om [illegible] Komt Rotte, met eenige kleine beschui-
-tjes voor my met de herinnering van Diepo Negoro
voor den wyn te zorgen. Alleen de Heer Stuyen-
-holtz Luitenant der eerste klasse aan boord van
het Korvet, was in de gelegenheid my voor Diepo
Negoro eene flesch zoete constantia wyn te geven.
Ik voegde daarby eene flesch uitmuntende rhynwyn
en begaf my naar het vertrek van Diepo Negoro.
Hy proefde in de eerste plaats den Rhynswyn, vervol-
-gens den Constantia wyn. Nooit zal ik weder in
de gelegenheid komen, een gezigt optemaken zoo tref-
-fend als hetgeen Diepo Negoro onder het bedryf
der wynproeve opleverde! –. De 2 fleschen voor hem
by afwisseling uit de een, dan uit de andere middels
een bierglas geproefd. Ik gaf hem te kennen dat ik van
de zoete wyn maar eene flesch in bezit had, maar dat
hy over een douzain echten rynwyn kon beschikke
als hy mogt oordeelen dat die artseny voor hem
heilzaam was. Diepo Negoro bedankte my voor dat
aanbod zeer beleefd, en voegde er by dat indien
die wyn veel had gekost, hy die onkosten gaarne
aan my zoude willen vergoeden, en, met de hand
op eene kist duidende, dat hy voldoende van geld

voo

voor dat oogmerk voorzien was, ik wees dat aan-
bod op eene gepaste wyze van de hand, en zeg hem dat
het in Holland geen gebruik was dat vrienden zich we-
derkerig den wyn des middags betaalden.

's middags 6 uur. Diepa Negoro ligt in diepen slaap.

Dinsdag den 1e Juny 1830. 's morgens 9 uur.

Ik kom by Diepo Negoro op het oogenblik dat
hy het laatste glas Constantia wyn drinkt. Hy rookt te-
vens inlandsche Rozos, en vertelt my in eene aangename
Stemming dat hem die wyn zeer lekker heeft gesmaakt
te meer hy sedert 5 jaren van dien lekkeren wyn niet had
gedronken. Te Magelang en Samarang, had hy aanbod
van wynen hem gedaan, altyd van de hand gewezen. Hy
had op die plaatsen, niemand gevonden die het verstand
van den Alkoran, zoo juist begreep als hy had gevon-
den dat by my het geval was.

Ik vind Diepo Negoro byzonder vrolyk gestemd
Wy zyn digt onder den wal van Flores in het gezigt
van Raadja. De Prins is verwonderd daarover dat wy
hier op Flores geenen Resident hebben, aangezien het
toch kan gebeuren dat het een of ander schip de hulp
van dat eiland noodig kan hebben. Ik betoog Diepo Negoro
het my onnoodig voorkomende van zoodanig eene vestiging

De Prins vertelt my dat hy gedurende den oorlog ge-
stadig veel soldaten van Balie had verkregen, dat
hy zulks had tot stand gebracht door Radenajo Manku-
bumi, thans met Kiai Madjo gekomd (   ) de
welke van balineesche afkomst was, en door
dewelke hy met aangezien Balinezen te Polekrek
en Kloenkong, gestadige betrekkingen had onderhou-
den. Met het bewaren en aanteekenen dezer re-
laties, had hy zynen oom den Pangerang Mankue
Bumi belast gehad.

Het

Het was van groote aangelegenheid om de opgaven van Diepo Negoro, ten aanzien van Bali nader te constateeren, en wel met veel omzigtigheid door onzen zaakgelastigden op Bali den Heer Dubois. Diepo Negoro vraagt of er nog niet van den zoeten wyn te verkrygen is, ik herhaal hem de verzekering dat er maar eene flesch aan boord was geweest, maar dat ik voor zorgen dat hy geen gebrek aan andjoe, arfien zoude hebben, hetwelk hy toch ook voor eene artseny gebruikte. Deze toezegging wordt met eenen vriendelyken lach door hem beantwoord.

Ik had gisteren reeds de Heeren Officieren aan boord van Z. M. Korvet de Pollux, de heeren van den Broek, de   en Hugenholz om een douzein van dien zoeten Constantia wyn verzocht, hetzy tegen voldoening van eenen naar welgevallen te betalen prys, hetzy tegen ruiling, of als een kadeau met de op eene heusche wyze door my gedane belofte. Het gelukt op eene voldoende wyze te reüsseeren. Ik kan op de eene, nog andere wyze myn oogmerk bereiken, hoezeer die Heeren nog 2 ankers van dien wyn aan boord hebben. De Heer Kolonel Eeg heeft my heden morgen de verzekering gegeven dat hy geenen zoeten wyn er op nahield. Had de Heer Rykst of van der Vinne de gewoonte gekend van de hoven van Java, en al hetgeen behoort tot eene genereuse voeding van eenen Staatsgevangenen Prins Javaansche dan had Diepo Negoro, over het gebrek van zynen zoeten Artseny wyn niet te klagen gehad.
's middags 2 uur; Diepo Negoro laat door Rotto, eene flesch Rhynwyn halen. Ik begaf my in 't voorsten ver

trek

trek, en vind denzelven een weinig opgewonden en hoor dat het heden zyn koortsdages. Diepo Negoro, vraagt of Flores, Sumbawa, Lumbok en Bale in het geheel niet onder ons onmiddelyk gezag staan. Op myn antwoord dat die eilanden beneden onze belangstelling staan, merkt Diepo Negoro op: „hoe lang zoude ik met, Sintott, Mento Negoro Lumbok Negoro en Diepo Negoro, en benevens 3000 soldaten (pradjoerits) van Java, naar deze eilanden zyn vertrokken had ik derzelver gesteldheid naauwkeurig gekend. Bale het welk de Engelschen niet hebben durven vermeesteren was dadelyk in myne handen geweest, en vervolgens de andere eilanden. Myne Basša's zyn dapper en sterk. De Generaal de Kock heeft Sintott, en Merto Negoro geroemd, van Diepo Negoro, heeft hy kostbare kleeding gegeven en eene ordes ketting om den hals gehangen. In de Bageleen is het gebeurd dat de kolonel Cleerens 500 man had. Sintotto en Merto Negoro, hadden niet meer dan 100, en kolonel Cleerens durfde myne Basša's niet aan te tasten, zoo groot was de roem van den heldenmoed van myne Basša's. ~

Ik verlaat des Prinsen vertrek en verneem by den Chirurgyn Major Schillet of de uitwerking van den Rhynwyn op Diepo Negoro, die heden nog een aanval van koorts moet doorstaan – ook nadeelig kan zyn. Die Doctor merkt op dat het op Diepo Negoro's gestel eene heilzame uitwerking kan hebben.

'S avonds 6 uur. Diepo Negoro lag in diepe rust. Zyne koortsachtige aandoeningen waren volgens de mededeeling van Rotto niet groot geweest.

Woensdag den 2e. Juny 1830

Ik heb heden van den Adelborst Notscher aan boord van het korvet 2 flesschen zoeten kaapwyn tegen 12 flesschen roode wyn ingeruild; ik zal dus nog in de gelegenheid zyn van Diepo Negoro, eene variatie, van [illegible] wynen te ge

ven

ren.

Reeds gisteren was my door den Bruns en door Rotto gezegd dat de aardappelen verkeerd waren. Ik heb heden van de allerbeste hier aan boord nog een half Pikul aardappelen voor Diepo Negoro ontvangen, en aan denzelven gezonden.

'S middags sprak Diepo Negoro met my over Sintotto. Hy vertelde my dat deszelfs naam „Sintotto" eene zinspeling was op deszelfs karakter en steeds gehouden gedrag. „Sintotto", wil zeggen, „ontsnappen", „vlugten", zich „onttrekken", „wegvliegen"; in het algemeen bedoelt men daarmede een karakter het, „welk niet gemakkelyk te kennen is, een listig ingewikkel„de inborst. Diepo Negoro, merkt op dat Sintotto altyd eenen ondernemenden geest te kennen heeft gegeven: en dat dezelve in de jongste tyden aan hem Diepo Negoro het plan had voorgedragen veroveringen buiten Java te beproeven. Over„igens kan Sintotto nog lezen, nog schryven, en had van de vroegste kindschheid aan eenen geweldigen afkeer betoond omtrend het oogmerk van Diepo Negoro, dewel„ke dien Bassa, voor den Priester stand heeft willen opleiden.

Sintotto is getrouwd met eene nicht van Diepo Nego„ro, de dochter van deszelfs broeder, Pangerang Pawiro de Ningrat.

Wy hebben Rusa Radja en het hoofd van het eiland Flores voor ons. Diepo Negoro begint weder van de over„meestering der 4 eilanden, Balie, Lumbok, Sumbawa, en Flores te spreken, en dat hy door een groot en magtig Ryk had kunnen stichten tot welgevallen van den Propheet.

'S avonds 7 uur zegt my Diepo Negoro dat deszelfs welwillendheid hier aan boord voor den Chirurgyn Majoor Schillet haren grond had in de gelykenis van het

gelaat van den Heer met den Heer Crawfurd, voormalige[n] Engelschen Resident van Djogjakarta. In alles straalt de gehechtheid van Diepo Negoro aan Crawfurd door, deze laatste moet byzonder geschikt geweest zyn zich de achting en verknochtheid der vorsten van Java te verwerven.

Ik vraag Diepo Negoro, of hy dan in het karacter en de handelingen van den Heer Nahuis niet eenige overeenstemming had gevonden met den Heer Crawfurd.

Diepo Negoro antwoord dat daar geene overeenstemming had bestaan, dat hy nog geenen hollander had gekend die met het menschlievend en hooghartige karacter van Crawfurd was gemaakt geweest. Diepo Negoro merkt aan Crawfurd sprak over alle zaken en persoon, met mynen vader of met my, hy had zich binnen ½ jaar de Javaansche taal eigen gemaakt, want de maleysche taal is de taal der kippen, geen vorst op Java wil die taal hooren. Wat hadden de hollanders wel gezegd indien de wereldvermaarde Sultan Agung van Java, met zyne veroveringen tot naar Holland was doorgedrongen, en niet dan in de Javaansche of Boegi taal tot die Hollanders had gesproken,[2] dat was zeker verkeerd geweest, en Chevallier en andere Hollanders zyn in onze kratons geloopen, als of het een paarden-stal was, en hebben in dien kraton geschreeuwd en geroepen als of het een passer was geworden.

Den 3e. Juny 1830. Donderdag 's morgens 10 uur Diepo Negoro vertoont my een glas gevuld met thee en roept my by het binnenkomen te gemoet "die daar mijn vriend, hoe slap mijn zijn geworden is", ik zeg hem dat zulks aan hemzelven had gelegen, en dat hy 2 zyner volgelingen naar mijn vertrek zoude zenden om

allen

allen den wyn, dien ik wist dat hy als eene artseny nuttigde, aftehalen en naar zyn vertrek overtebrengen.

Wy spreken vervolgens over de bedevaart naar Mekka en over de heiligheid van die plaats. Diepo Negoro, had gedurende zyn verblyf te Magelang van eenen hadjie, dewelke kortelings van Mekka, was teruggekeerd, eene flesch van het heilige water van Mekka ontvangen, en dit water tydens zynen overtogt naar Batavia op den stoomboot gedronken. Het vermelde vocht kunnen de hooge Mahomedanen op Java, dewelke ingewyd zyn in de sublime geheimen van het Godsdienststelsel van den Propheet, onder den naam van Banjoe Djodam. Toen Abraham in het gevaar was van met zyn huisgezin en alle volgelingen uit gebrek aan water te vergaan, verscheen hem den Engel des Heeren en gebood hem met den voet op den bodem te stampen, Abraham gehoorzaamde; dadelyk kwam het helderste water uit den grond en verloste den Dienaar des Heeren uit zyn groot gevaar.

Die bron is sedert den tyd als heilig beschouwd, want dezelve   , de bedevaarders van Mekka van alle aardsche begeerlykheden. Iedere Hadjie op Java poogt op zynen togt naar Mekka dat water, hetwelk Banjoe Djodam genaamd wordt, in kleine hoeveelheden naar Java, overtebrengen, want hetzelve bezit ook de kracht het gemoed der geloovigen te sterking tegen bekoringen te bewaren, zoo verhaalt Diepo Negoro hy zegt verder:

Het opperste Hierarchische gezag in de Mahomedaan-

sche

Sche heeft benevens te Mekka in handen van vier Imans

Iman Safingi is gesteld, over alle regtgeloovigen van het Oosten; zyn naam is Iman Wafinge Wetar.

Iman Maliki Koelan, is de geestelyke opperheerscher der regtgeloovigen uit het Westen.

Iman Kanapi Lohe, gebied over de Mahomedanen van het Noorden.

Iman Hambali Kideel is de oppergebieder der Mahomedanen uit het Zuiden der Wereld

Diepo vervolgt: deze 4 Imans deelen onder zich het gezag, het welk vroeger door God aan Mahomed, was toevertrouwd; Koningen en vorsten, zyn daaraan onderworpen, den Sultaan van   en Rum niet uitgezonderd, de waardigheid van Iman is in derzelver familie erfelyk.

De Iman Safingi Wetar is bijzonderlyk over Java gesteld; want alle personen die uit het Oosten ter bedevaart naar Mekka komen, worden op die plaatsen door den Iman voor Javanen, genomen omdat zich alleen op dat eiland de godsdienst van den Propheet zuiver heeft bewaard. Daarom ook zegt de Bogineesen, en ook andere eilanders, hier uit het Oosten, wanneer dezelve Mekka bereiken of den togt van Mekka, naar Medina aanemen dat zy Javanen, Tjiang Tjawi, zyn.

Den 4e. Juny 1830. Vrydag.

Smartelyke aandoeningen die ik in de lever gevoel, hebben my heden belet Diepo Negoro te zien; hy heeft eenen kleinen aanval van den gewonen derden daagsche koorts doorgestaan.

Saturdag den 5e. Juny. 1830.

Diepo Negoro gaf my het gebrek van suiker te kennen

Ik heb by den kommandant van het fort het noodige

Voor

voorstel gedaan, dezelve heeft dadelyk de verstrekking van dat Artikel bevolen in zoodanige hoeveelheid als ik goedvinden mogt te bepalen. Ik heb 50 tl suiker aan Diepo Negoro doen afgeven.

Diepo Negoro heeft my den wensch aan den dag gelegd om hem toch eene landkaart van Makassar te bezorgen het zy ter leen of te koop. Ik gaf hem te kennen dat de kaart van Makassar, dewelke hy op het dek had gezien de eenige was aan boord van het korvet, en dat men dezelve ter vervolging onzer reize, naar Menado, en voor de terug reis naar Batavia, noodig had. De Pangerang verlangt de kaart ten minste voor eenige uren ter inzage, ten einde (zoo als hy voorgaf) zich met den omvang van Celebes (Tana boegis) bekend te maken, maar; zegt Diepo Negoro; gy moet aan de Heeren niet zeggen, dat ik het verlangen heb te kennen gegeven om die kaart te bezien. In het verschiet laat ik hem de hoop zien op de vervulling van zynen wensch. Ik vind in de ziekelyke gesteldheid myner leden, eenen genoegzamen grond om Diepo Negoro te verlaten, om op deze wyze aan ons aardrijkskundig onderhoud een einde te maken.

Zondag den 6n Juny 1830.

Maandag den 7n Juny 1830.

Ik heb Diepo Negoro niet gezien, mynen ziekelyken toestand doet my de hut niet verlaten.

Dinsdag den 8n Juny 1830.

Ik heb heden morgen 7 uur een bezoek gehad van den Pangerang Diepo Negoro. Hy verzocht my hem op het dek te willen vergezellen.

Wy waren een half uur op het dek in het gezigt van het eiland Pulla Besse. Ons onderhoud liep over onverschillige dingen. Ik gaf Diepo Negoro, het geleide tot in deszelfs vertrek. Hy begon dadelyk weder van eene landkaart (Gambar Pulla) te spreken. Zyn verlangen nog verder zonder voldoening te laten, had geen meer

Maar

waarschynlyk op het denkbeeld gebracht dat het my
van belang was hem de strekking van het land van
Makassar niet te doen zien. - Hy zou dat belang
als niet vrees voorkomende hebben beschouwd. Ik
bezorgde my de kaart van den Indischen Archipel
van Horsbourgh en gaf Diepo Negoro eene
verklaring der eilanden. Zyne aandacht was
gevestigd op Makassar, Ambon, en op den weg
naar Mekka, die op de voorliggende kaart niet
verder aangewezen was dan naar Poeloe Pinang.

Hy deed my zonderlinge vragen omtrent den
vorm der Celebes eilanden, hoe de kusten bevaarbaar
en door welke volkstammen (tyang serani of tyang
selam) Mahomedanen of Christenen bewoond waren.

Ik heb alle deze vragen, op eene stellige, onderschei-
-dene en op eene zoodanige wyze beantwoord, als het
Staatkundig belang my dienstig deed toeschynen.

Ik verzocht de kaart terug onder voorwendsel dat
het de eenige geschikte aan boord was voor ons
bestek.

'S avonds 8 uur. Diepo Negoro, verzocht my hem
de redenen opgeven waarom ik vroeger niet in gezel-
-schap van den Kapitein Roeps bij hem ben gekomen
toen de oorlog nog bestond, en ons Gouvernement ge-
-stadige pogingen deed om met hem te onderhande-
-len. Ik gaf hem kennis van myne afwezigheid in
Europa. Hy meent dat ik veel, met Kiai Madja den
geleerden priester, betrekkelyk den Alkoran heb
kunnen spreken, en dat die ~~Priester~~ zeker verwonderd
zoude zijn geweest een Europeaan te vinden die met
de goddelyke leer van den Koran bekend en van

der

derzelver voortreffelykheid doordrongen was –.

Ik had met Diepo Negoro, den geheelen avond over den loopbaan van Mahomed gesproken, over de wonderen die deszelfs geboorte hadden vergezeld en opgevolgd; Diepo Negoro hernam; Ik heb U in den loop van onze reis gezegd, dat ik twee van myne dochters had gehuwd met twee Tommogongs die door hunnen moed in myn leger hebben uitgeblonken; Werto Negoro en Djojo Koroemo, beide waren neven van my. Gy weet zeker dat Ali, door den Propheet Mahomed, tot deszelfs Iman benoemd, een neef van den Propheet was, want de vader van Ali was Abutaleb, een broeder van Abdulla, de vader van Mahomed. Mahomed beloonde den jongen Ali met hem zyne jongste dochter Fatima in huwelyk te geven. Fatima, was eene van de vier vrouwen die als de volkomenste door den Allerhoogsten God (Tala taala) uit den hemel op de aarde zyn gezonden. Door dit voorbeeld werd ik aangemoedigd groote diensten van myne neven te beloonen, zoodanig als gy weet dat ik gedaan heb".

Diepo Negoro, is allernauwkeurigst met den geest bekend, die in het godsdienststelsel van Mahomed heerscht. Ik geloof dat hy alle wonderen door Mahomed verrigt, uit een zeker gezigtpunt beoordeelt en zeer goed weet te onderscheiden de omstandigheden waarin zich Mahomed bevonden. Dit heb ik gemeend te kunnen opmaken uit eene verklaring dewelke Diepo Negoro my gaf omtrent het wonder door Mahomed met de maan verrigt by gelegenheid, dat deszelfs leer door Habib werd in twyfel getrokken. Hy beschouwt dat wonder als eene Allegorie.

Den 9.e Juny 1830. Woensdag.

F: 47

Copy.

Diepo Negoro heeft my heden veel gesproken van de belofte die hem de Gouverneur Generaal over Nederlandsch Indië door den Kapitein Roeps heeft gedaan ten aanzien van zijn toekomstig verblyf te Menado. Diepo Negoro, doet het voorkomen als of zyne verwydering van Batavia, naar Menado, eene zaak was, dat een gevolg was van zijn verlangen. Hy zegt my dat het zyne gezondheid niet heeft toegelaten te Batavia te blyven, blootgegeven aan de verschrikkelyke hitte, dewelke op die plaats heerscht. Men heeft aan Diepo Negoro, tuinen, rydtuigen, en als het ware een ongedwongen gebruik van deszelfs vryheid belooft; zoo vertelt my Diepo Negoro. Hy komt my voor by onze aanstaande komst te Menado, eene zekere opinie voor dat ongedwongen gebruik te willen verwekken, of te willen luisteren naar myn antwoord op zyne assertien. Ik heb goed geoordeeld geheel in den geest zyne veronderstellingen te spreken.

Diepo Negoro, zegt my dat de Secretaris Generaal, namens den Gouverneur Generaal by hem was op den morgen van zyn vertrek uit Batavia, dat de Gouverneur Generaal hem vroeger door den Kapitein Roeps zyn leedwezen had te kennen gegeven, hem Diepo Negoro wegens serieuse ongesteldheid niet te kunnen spreken.

Diepo Negoro, maakt alles voor de hand om my te doen kennen dat zyne vryheid op Menado niet mag belemmerd worden.

Hy begint my te onderhouden over den voormaligen Sultaan van Palembang, Badroedien, en daarover dat men aan denzelven te Sourabaya voor het vertrek naar Ternate op order van ons Gouvernement (zoo als Diepo Negoro zich

verzekert

verzekert houdt) alle derzelfs goederen en kostbaarheden had ontnomen. Ik vertrek uit de kamer van Diepo Negoro na, dat dezelve my nog had opgemerkt dat hy reeds sedert gisteren geen pluimvee meer bezat om zyn maal te doen, en dat het alleen moest toegeschreven worden aan de zuinige wyze waarop hy benevens deszelfs gevolg geleefd heeft, dat het gebrek aan pluimvee niet reeds vroeger plaats heeft gevonden. Ook de ingredienten naar inlandsche kost. Tambak en Klappers zyn verteerd.-!-!

De wyze op welke de Diepo Negoro, my van dit gebrek kennis doet dragen, toont duidelyk dat hy zyne uitrusting voor de reis als zeer armoedig beschouwt.

Donderdag 10e Juny. 's morgens 6 uur.

Ik begaf my in het vertrek van den Heer Kolonel Ley Kommandant van het Korvet, en verzocht om eenige kippen en anderen voor den Pangerang Diepo Negoro. Door den Hofmeester van dien Kommandant worden twee kippen aan den Kok van Diepo Negoro gegeven. Hoewel beschaamd, blyf ik echter niet in gebreke Diepo Negoro kennis te geven van die hulp voor heden. Wy hebben de bergen van Kema en het eiland Limbe in het noordwesten links van ons.

Wy passeren in de straat van Banka, en werpen het anker in het gezigt van het Etablissement, Likoepang. in die straat gelegen. Inboorlingen van den wal van Celebes waren by ons, het was my niet mogelyk voor Diepo Negoro visch te bekomen

Vrydag 11 Juny.

Wy stevenen op naar Menado, alwaar het korvet Pollux Zaturdag den 12e Juny 1830 's middags 11 uur ten anker komt.

Ik begaf my aan wal om overeenkomstig artikel 5 en 6 van myne instructie, met den Resident van Menado de

middelen

middelen te beramen, om Diepo Negoro, en verdere men-
"schen wel te doen behandelen, hen ordelyk te logeeren
en zorg te dragen dat Diepo Negoro, zyne verblyfplaats
niet kunne ontvlugten.

Ik verneem dat de Hoogepriester, Kiai Madjo, bene-
vens 62 volgelingen te Menado aangekomen is, en dat de-
"zelve naar aanleiding der aanschrywingen van den Gouver-
neur der Molukse Eilanden, in de binnenlanden der Resi-
"dentie Menado, eene verblyfplaats heeft ontvangen.

Ik moet bekennen dat ik door deze tyding getroffen
was, want ik was in de veronderstelling dat Kiai
Madjo te Ambon was, te meer dat my als zeer wen-
schenswaardig is voorgekomen dat die Hoogepriester bui-
ten verkenning met Diepo Negoro bleef.

De Resident van Menado, geeft my kennis van
den inhoud van dezelfs instructie omtrent Diepo Negoro.
Ik zie daarin dat de Staatsgevangenen in de binnenlan-
"den van Menado, moet gevestigd worden.

Dat dit voorbereidende maatregelen vereischt behoeft
geen vertoog. Het moest dus voor een provisioneel verblyf
van Diepo Negoro, gezorgd worden, te meer, dat den Pangerang
my den wensch aan den dag gelegd had om zoo spoedig mog-
"lyk te ontschepen. Ik ben met den Resident overeengekomen
om in de stad van Menado, het huis waarin de Bureaus
der Residentie gevestigd zyn te meubeleeren, en geheel ter
beschikking te stellen van Diepo Negoro. Dadelyk werden de
noodige middelen gebezigd, om het ten uitvoer brengen van die
overeenkomst te verhaasten.

Zondag morg den 13e Juny 1830,

begaf ik my aan boord van het korvet, de goederen en volgelingen
van Diepo Negoro werden gelost, en ik vergezelde den Pange-
rang, benevens deszelfs bywyf Radenajo, Retnaninsa en der

Tommo

"Tommogong Diepo Sono en deszelfs Pendinajo, om 10 uur 's morgens aan wal. De groote sloep was voor den overvoer op eene gepaste wyze ingerigt en een Officier, en een Adelborst van het Korvet bevonden zich in de sloep om den Pangerang aan wal te brengen. Op eene tamelyke wydheid volgde eene andere Sloep, gewapend met 6 mariniers. Diepo Negoro heeft die mariniers niet opgemerkt

In het fort werd Diepo Negoro, door den Resident van Menado, en den Secretaris der Residentie ontvangen.

De Pangerang gaf my zyne dank te kennen voor de in"rigting zyner vertrekken, en verzocht my den Gouverneur Generaal van den Bosch, veelmaal voor alles te bedanken.

De Resident van Menado, verzocht my den Pangerang kennelyk te maken dat hy 's maands over f 600.-, voor zyn onderhoud kan beschikken, dat hy 2 hadjies uit het ge"volg van Kiai Modjo kan doen overkomen, tot oefening van zynen godsdienst, en dat hy met onderscheiding en in den geest der welwillende bedoelingen van den Gouverneur Generaal zal worden behandeld. Ik voldoe aan die uitnoodiging

Diepo Negoro, wil my morgen de namen opgeven der 2, hadjies.

Ik begeef my vermoeid in myn logies.

Maandag den 14e Juny, ontwerp ik met den Resident van Menado, eene instructie voor de behandeling en bewaking van Diepo Negoro. Diepo Negoro verzoekt my met hem eene toer te paard te doen. Wy maken een togt van 3 palen en baden ons gemeenschappelyk.

Ik neem alle particulariteiten op van het huis van Diepo Negoro. hy vordert de inrigting van een badhuis, met zyne buiten galery, en in de onmiddelyke nabyheid der waterput. Ik doe het noodige voorstel aan den Resident, dewelke dadelyk de noodige bevelen geeft voor deszelfs opbouw.

Ik

Ik zeg aan Diepo Negoro dat ik my morgen in het gebergte zal begeven om voor hem eene verblyfplaats te zoeken aangenaam en geschikt voor alle verplantingen, maar ik niet myne vrees kan opzigte van het koude klimaat in de bergstreken van Menado. Diepo Negoro, wenscht te Menado te blyven, want het is op deze plaats nog te koud nog te warm.

Hy geeft my de Hadjus ~~Habit~~ Tadjib en Hadjie ~~Ale~~, als die personen op van ~~tot~~ gevolg van Kiai Madjo, welke hy voor een duurzaam verblyf by zich wenscht te hebben.

Dinsdag den 15e. Juny 1830 's morgens 5 uur vertrek ik met den Resident van Menado over Lotta het gebergte van Himpoen naar Saundano, de hoofd negery van dat district en de verblyfplaats van Kapala balk Soenëin en Palimanbot, 1 paal van Saundano is de nieuwe kolonie van Kiai Madjo, tonsea lama is de naam van die vestiging.

's avonds 6 uur ben ik by Kiai Madjo. Wy blyven tot bene. De Hadjies Tadjieb en Alie verklaren dat zy niet genegen zijn om voor eenen duurzamen tyd by Diepo Negoro te blyven, dat zy Kiai Madjo niet willen verlaten, en dat hy Tadjieb, ook reeds eene vrouw uit eene naburige inlandsche negery had getrouwd, en dat zyne echtgenoote moeit het tegenwoordige verblyf met Menado zoude willen verruilen. Tommogong Brodjo Djoejo spreekt met my over zyne echtgenoote, Tommogong Berawaj valt in hetzelfde onderhoud. Kiai Madjo, verzoekt om de noodige verstrekking van materialen tot den opbouw van eene kerk.

Ik geef daarvan kennis aan den Resident, dewelk ter plaatse zelve zyne hulp belooft. Wy gaan naar Saundano, terug nadat ik aan Kiai Madjo nog beloofd heb, myne bona officia ~~aan te~~ op Java aan te wenden dat de nieuwe kolonie een gamalang spel tot geschenk

ont

F. 52

ontrangt. Ik heb de verplantingen van Koffy. en de nieuw ontgonnen rystvelden der Kolonisten naauwkeurig onderzocht

Woensdag den 16e Juny vroeg, mynen weg vervolgd door de Residentie van Menado, over het binnenmeer naar Brokus 's avonds laat over het gebergte naar Tondano, hier overnacht

Donderdag den 17e Juny over Lahendon, Soemagang Tolla, naar Menado terug. Te Lahendon heb ik het merkwaardige Phänomeen van uit den grond opstygende zwavel dampen opgemerkt. Welk een gewigtig verschynsel voor de geneeskunde!! voor longen leverzieken. Lahendon staat onder het gezag van den Kupala Balk van Tonsaraoson. In het bestek van 3 dagen 114 palen over het gebergte gemaakt, maar ik heb ook de belangryke voordeelen opgedaan eener kennis van de Residentie Menado

Ik begaf my 's avonds nog by Dupo Negoro om aan denzelven te doen kennen de weigering van Hadjib en Ali. Dupo Negoro wil my by myn vertrek naar Java, de namen opgeven van 2 andere Hadjies, thans nog gevestigd op Java.

Vrydag en Zaturdag wend ik aan tot de bekoming van Renseignementen omtrent de Zeeroovers te Noeindianne. De Resident van Menado, betoont my veel goedheid en geeft my gewigtige inligtingen omtrent de Residentie Menado.

Zondag. Ik heb gisteren den 19e Juny reeds afscheid genomen van Dupo Negoro, zyne my opgedragene kommissies naar Java worden het onderwerp van een byzonder voorstel door my te doen aan Z. Exc. den Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indie. Heden heb ik my geembarqueerd om naar Java terug te keeren

Menado den 20e Juny 1830

J.H. Knoerle:

Aanteekeningen

bestemd voor het particulier gebruik
van Zyne Excellentie den Luitenant Generaal
Gouverneur Generaal van Nederlandsch Indie.

Sourabaya den 9 July 1820

J H Knoerle.

op heden den 19 dez Juny 1830 deed de Pangerang Dipo Negoro
aan den Luitenant Adjudant Knoerle de volgende voorstellen
in de tegenwoordigheid van den ondergeteekende Luit: C
Bosman; die voorstellen werden ~~gedaan~~ door den Pangerang
in de javaansche taal gedaan. De adjudant voornoemd ver-
taalde dezelve aan den ondergeteekenden in de maleische taal
dewelke de Pangerang Dipo Negoro wel te verstaan, maar
gebrekkig te spreken my gedurende de reis volkomen
gebleken is

de Pangerang verzoekt:

1, Dat de adjudant aan des Pangerangs grooten vriend den Gou-
verneur Generaal van den Bosch den innigsten dank moge
zeggen voor de goede behandeling dewelke de Pangerang
te Batavia heeft ondervonden en thans hier te Menado
ondervindt.

2, dat de Pangerang zyne groeten zende aan den Heer Resident
van der Ven van den Secretaris Generaal en aan den Kolonel
van Batavia

3, dat hy Pangerang Dipo Negoro zynen zekeren vriend den
Generaal van den Bosch verzoekt dat s' pangerang's
vrouwen en de vrouwen van des Tommogongs Ounarang
Saihan en Bradjo Djiedo en de Kjai Kai Modjo
naar Menado worden gezonden om met dezelves mannen
te worden hereenigd

4, dat de Gouverneur Generaal een beschermer moge blyven
van des Pangerangs kinderen op Mataram.

5, dat hy Pangerang Dipo Negoro in den vervolge met
anders ~~dan~~ mag worden genoemd dan Pangerang Abdul Hamet

6, dat de Gouverneur Generaal hem Dipo Negoro, zenden
moge de Karsies Jessa en Badaradien

7, dat niemand der vrouwen van Java verzonden worde
anders dan onder geleide van den Adjudant Knoerle.

Menado den 19 Juny 1830

C Bosman
2 Luitenant.

het origineel heb ik in een
officieel Rapport onmiddelijk aanbieden
zending ik op

Aanvraagbriefje Nationaal Archief 05-09-17 14:26

ℰ

Aanvraagnummer: 18023.1

Bezoekersnummer: 110.327676
Naam: Berne, Florine van   Datum bezoek: 05-09-2017   Tafel: 53

Naam Archief:	**Collectie 115 J. van den Bosch**
Nummer blok:	**C22034**
Nummer toegang:	**2.21.028**

Inventarisnummer **391**

Depot 0203C 55/05.5 t/m **55/07.7**